

Nová média a sociální síť

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

Nová média a sociální sítě	1
1 Vzdělávací program a jeho pojetí	4
1.1 Základní údaje	4
1.2 Anotace programu.....	5
1.3 Cíl programu	5
1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu.....	5
1.5 Forma	6
1.6 Hodinová dotace	6
1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny.....	6
1.8 Metody a způsoby realizace	7
1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	7
1.10 Materiální a technické zabezpečení.....	8
1.11 Místo konání.....	9
1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu.....	9
1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	10
1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití.....	11
2 Podrobně rozpracovaný obsah programu.....	12
Pracovní listy jsou připravené ke konkrétním blokům (Blok 1 – Sociální média; a dále zvláště Bloky 5,6 a 7). Lze je však využít i v dalších blocích, jelikož pojednávají o otázkách, s nimiž se studenti budou zabývat soustavně.	12
http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.2_Pracovni_listy.pdf	12
Odkazy na všechny učební texty jsou také v části 4 Příloha č. 1 Soubor materiálů pro realizaci programu. V rámci podrobného popisu obsahu jednotlivých hodin tedy nebudeme odkazy na tyto materiály uvádět.	12
2.1 Tematický blok č. 1.....	13
Sociální média a rizika jejich jejich využívání – 2 hod. (2x45)	13
2.2 Tematický blok č. 2.....	14
Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí na příkladu právních informací I – 2 hod. (2x45)	14
2.3 Tematický blok č. 3.....	15
Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí na příkladu právních informací II – 2 hod. (2x45)	15
2.4 Tematický blok č. 4.....	16
Rizika a řešení krizových situací spojených s užíváním médií – 2 hod. (2x45)	16
2.5 Tematický blok č. 5.....	16
Kritické myšlení a média – 2 hod. (6x45)	16

2.6 Tematický blok č. 6	18
Kritické myšlení – aplikace I (2x45)	18
2.7 Tematický blok č. 7	19
Kritické myšlení – aplikace II (2x45)	19
2.8 Tematický blok č. 8	20
E-stát: informace jako nástroj moci (2x45)	20
3 Metodická část	21
Metodický úvod.....	21
3.1 Metodický blok č. 1 (Sociální média a rizika jejich jejich využívání).....	22
3.2 Metodický blok č. 2 (Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí – na příkladu právních informací I)	25
3.3 Metodický blok č. 3 (Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí – na příkladu právních informací II)	28
3.4 Metodický blok č. 4 (Rizika a řešení krizových situací spojených s užíváním médií).....	31
3.5 Metodický blok č. 5 (Kritické myšlení a média).....	32
3.6 Metodický blok č. 6 (Kritické myšlení – aplikace I).....	34
3.7 Metodický blok č. 7 (Kritické myšlení – aplikace II).....	36
3.8 Metodický blok č. 8 (E-stát: informace jako nástroj moci).....	38
4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu.....	42
5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	43
6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi (výtah z ověření programu)	45
7 Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu	45
8 Příloha č. 5 - Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu	46
9 Nepovinné přílohy	47

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a reg. číslo projektu	Informace pro rozvoj demokratické společnosti reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008181
Název programu	Nová média a sociální sítě
Název vzdělávací instituce	České vysoké učení technické v Praze
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Zikova 4, Praha 6 – Dejvice, 160 00, www.cvut.cz
Kontaktní osoba	Dr.h.c.prof.Dr.Ing. Václav Liška, LL.M., MBA, E.O.R.C.
Datum vzniku finální verze programu	20. 10. 2019
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	7
Forma programu	prezenční
Cílová skupina	žáci SŠ maturitních oborů a gymnázií
Délka programu	16 hodin
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	Vytváření vzdělávací nabídky zaměřené na porozumění médiím a její aktivní užívání, podpora rozvoje vzdělávacích aktivit zaměřených na prevenci rizik a řešení možných krizových situací spojených s užíváním médií, podpora rozvoje schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí, rozvíjení kompetence dětí a mládeže pro kreativní vytváření vlastních mediálních obsahů.
Tvůrci programu	Mgr. Peter Mišúr
Odborný garant programu	Dr.h.c.prof.Dr.Ing. Václav Liška, LL.M., MBA, E.O.R.C.

Odborní posuzovatelé	prof. PhDr. MILOŠ ZELENKA, DrSc. Mgr. Ivo Purš, Ph.D.
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	ne

1.2 Anotace programu

Úspěch v práci, ale i spokojenost v osobním životě předpokládá splnění řady objektivních podmínek, ale také subjektivních předpokladů. Lze říct, že každý člověk má tak možnost rozhodovat se v závislosti na svých potřebách a existujících možnostech, jak bude řešit své životní situace. Na řadu nepříznivých okolností se přitom může předem připravit a snadněji pak nalézt způsoby, jak se s nimi vyrovnat. Jednou ze základních lidských otázek je schopnost kritického myšlení, tedy zejména správné analýzy skutečnosti a racionální rozbor faktů, které přinášejí zejména média. Umožní to předem se připravit na konkrétní praktickými úkoly ještě dřív, než nás začnou limitovat, komplikovat život či dokonce přímo ohrožovat naše fyzické či duševní zdraví, jako výsledek stresu. Analýza, sledující rozvoj samostatného přemýšlení o překážkách, jaké nám klade přemíra informací a zejména nových informačních zdrojů je jádrem výukového programu „Nová média a sociální sítě“.

1.3 Cíl programu

Cílem programu je představit studentům postupy prevence nepříznivých vlivů, zvláště s přihlédnutím na stále se rozšiřující a nepřehlednější informační zdroje a pomáhat studentům k zamyšlení nad jejich schopností analyzovat zdroje informací a informace samotné, a tak otevřít možnosti, jak je pro sebe lépe uspořádat. V konečném důsledku to bude mít velký význam pro jejich osobní život, ale zároveň i pro uplatnění v budoucí profesi. Základním předpokladem je přitom znalost různých strategií zvládnutí vztahů v nejširším smyslu slova na straně jedné a způsobilost zorganizovat si vlastní život a rozhodování v něm. Část bloku tak směřuje k emocím, prožitkům, aby si studenti na základě sebereflexe uvědomili, např. zda a jak si stanovují své cíle a dokáží je realizovat, co mohou sami udělat pro rozvoj uspokojivých vztahů se svým okolím, a část na schopnost efektivně analyzovat informace a komunikovat, a konečně tak umět zvládat každodenní stres.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Základním cílem programu je na již získaných kompetencích studentů, které si osvojili v rámci studia a nejsou plně pokryté v rámci středoškolské výuky, tyto rozvinout a prohloubit o nové kompetence, které rámcový vzdělávací cyklus vhodně a účelně doplní a prohloubí. Program tak má schopnost být plynule integrován do rámcového vzdělávacího cyklu studentů středních škol.

S důrazem na výše uvedené program vychází z dosažené kvality dvou základních kompetencí, jak je studenti získali v rámci školského vzdělávacího cyklu v předmětu základů společenských věd, a to získaných i) hodnot, (s důrazem na dosaženou úroveň pochopení demokratického základu právního státu), a na jejich základě založených ii) postojů (s důrazem na občanskou uvědomělost studentů).

Na základě tohoto východiska se program soustřeďuje na kompetenci iii) dovednosti (s důrazem na analytické a kritické myšlení a samostatné učení), které žákům umožní rozvinout kompetenci iv) znalostí (s důrazem na kritické čtení médií (na příkladu právních informací).

Prostředkem k dosažení vysoké účinnosti programu je tematicky logické účinné propojení jednotlivých součástí programu, které jsou co do formy účelnou kombinací přednášek a dílen. V první fázi jde o obecné seznámení s médii a rizik při jejich využívání (přednášky), doplněné rozvoj dovednosti odhalovat mediální manipulaci (formou dílen). První fáze je pak přirozeně rozšířená o novou úroveň konkretizace tématu zaměřeného na kritické myšlení a média (přednáška), která je doplněná o praktickou aplikaci získaných dovedností (v rámci dílen). Program uzavírá přednáška o tzv. elektronickém státu, v němž jsou získané dovednosti dále rozšířené o elektronické přístupy k výkonu veřejné správy a dále prostředí tvorby práva v podobě elektronické publikace právních předpisů.

Za účelem zesílení účinku je celý první blok prováděn na půdě Parlamentu ČR (Poslanecké sněmovny i Senátu), kde se studenti prakticky seznamují s tvorbou zákonů a jejich mediálním obrazem, čímž mohou sami kriticky posoudit mediální obraz o legislativě, zaujmout postoj k výkladu legislativního procesu, a rozvinout svoje kritické myšlení.

1.5 Forma

Výuka je vedená formou kombinace přednášek a sebezkušenostních a kontrolních cvičení (dílem) s průběžnou diskusí o základních výkladových otázkách. Program je postaven na efektivním propojení teoretické výuky – přednášek a kontrolních cvičení žáků – spojené s prohloubením jejich vědomostí v prostředí přímé aplikace jejich poznatků v rámci exkurze v zákonodárném sboru. Studenti jsou do teoretické výuky aktivně zapojeni v rámci diskusních otázek a jejich osobních vstupů. Studenti budou přítom seznámení jak se strukturou médií a jejich působení, tak obranou proti mediální manipulaci, a to na příkladu právních informací. V rámci exkurze v Parlamentu ČR se studenti seznámí s vlastním procesem tvorby práva, parlamentní diskusí (které se zúčastní jako hosté), přičemž se seznámí i s právními pojmy tvorby práva. Základem bude aktivní vzájemná diskuse – jak mezi přednášejícími a studenty, tak i mezi studenty navzájem. Závěrem budou mít studenti možnost diskuse se zástupcem zákonodárného sboru.

1.6 Hodinová dotace

Celková časová dotace programu je 16 hodin (16 x 45 minut), které se skládají z přednášek a dílen.

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

15 studentů SŠ s maturitou a gymnázií. Ověření programu proběhlo s 15 žáky druhých s třetích ročníků Gymnázia v Novém Strašeni. Program může být realizován i při větším počtu žáků (pro dosažení účinnosti se doporučuje až 20 žáků, resp. celá třída, pokud je přibližně takto početně velká). Pedagog, resp. přednášející by se měl přítom připravit na případné rozdělení studentů na dvě skupiny, zvláště při parlamentní exkurzi. Program je zvláště vhodný pro studenty, kteří jsou zaměřeni na společenskou vědu, zvláště pak na pokračování ve studiu práva nebo politologie.

1.8 Metody a způsoby realizace

Základními metodami při realizaci programu se staly: metoda výkladu, metoda demonstrační, metoda praktická a metoda aktivizující, které se aplikují v rámci základních forem realizace programu, kterými je přednáška (spojená s diskusí), dílna a exkurze (spojená s příklady z praxe).

Metoda výkladu byla propojená s metodou aktivizující v rámci přednášek. Studenti jsou vyzváni, aby slovní výklad prokládali otázkami, které prohlubují dané téma dle jejich individuálních potřeb. Kromě dotazů mohou rovněž sami přednášená fakta a hodnocení individuálně a komentovat.

Metoda demonstrační, kombinovaná s metodou praktickou je základní metodou dílen. Studenti mají možnost dříve odpřednášeno a diskutovanou problematiku „testovat“ vlastní činností.

Využití všech uvedených metod (tj. výkladu, demonstrační, praktické a aktivizující) je základem exkurze, která ideální formou uvedení studentů do praktické skutečnosti, s nimiž se seznamovali v přednáškách a dílnách. Exkurze přímo v prostorách parlamentu ČR zesiluje vnímání studentů až na hranici pocitových projevů – v konfrontaci s projednáváním zákona.

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Celková časová dotace programu je 16 hodin (16 x 45 minut) se skládá z následujících tematických bloků:

- **Sociální média a rizika jejich jejich využívání** (2hod. 2x45 – přednáška)
- **Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí (na příkladu právních informací) I** (2 hod. 2x45 – dílna)
- **Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí (na příkladu právních informací) II** (2hod. 2x45 – dílna)
- **Rizika a řešení krizových situací spojených s užíváním médií** (2 hod. 2x45 – přednáška)
- **Kritické myšlení a média** (2 hod. 2x45 – přednáška)
- **Kritické myšlení – aplikace I** (2 hod. 2x45 – dílna)
- **Kritické myšlení – aplikace II** (2 hod. 2x45 – dílna)
- **E-stát: informace jako nástroj moci** (2 hod. 2x45 – dílna)

Tematický blok (Sociální média a rizika jejich jejich využívání) č. 1 (2hod. 2x45 – přednáška)

Anotace: Sociální média v dnešní podobě jsou produktem posledních desetiletí. Jejich vznik je spojen s vývojem technologií a slouží primárně jako prostředky komunikace prostřednictvím elektronických sítí. Na jedné straně rozšiřují možnosti komunikace a velmi ji urychlují, na straně druhé ji však „zplošťují“ na vzdálenou komunikaci – bez osobního kontaktu. Elektronická forma komunikace navíc násobí možnost ohrožení komunikujících osob, jelikož anonymnost sítí neumožňuje plně a jednoznačně verifikovat, kdo je na druhé straně komunikačního kanálu. Toto nebezpečí se ještě násobí v prostředí sociálních sítí, které „vyrostly z lůna“ sociálních sítí.

Tematický blok (Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí – na příkladu právních informací I) č. 2 (2 hod. 2x45 – dílna)

Anotace: První část dílny je zaměřená na praktický rozvoj schopností studentů odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí. Cílem je seznámení studentů s mediální manipulací jako nástrojem k ovládnutí

myšlení a následného konání recipientů a způsoby, jak ji odhalovat a bránit se manipulaci ze strany médií. Primárně se přitom přednáška zaměří na manipulaci prostřednictvím zpravodajských informací.

Tematický blok (Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí – na příkladu právních informací II) č. 3 (2hod. 2x45 – dílna)

Anotace: Druhá část dílny je zaměřená na kritické přemýšlení o právních textech. Záměrem přitom bude přiblížit zejména normativní právní jako předmět kritického posouzení neprávěm, a to na pozadí legislativního procesu. Posluchači se nejdříve seznámí s konkrétními výstupy právních textů v rámci jednotlivých fází tvorby práva. Následně budou vtaženi do samostatného přemýšlení o jejich využití pro odbornou práci, jakožto pochopení společenských a politických procesů.

Tematický blok (Rizika a řešení krizových situací spojených s užíváním médií) č. 4 (2hod. 2x45 – přednáška)

Anotace: V dalším bloku, který navazuje na konkrétní praktický rozbor mediální manipulace a návazně manipulace právními informacemi bude přednáškou rozšířen obzor studentů o příklady rizik, spojených s manipulací a hrozící možné krizové situace na základě špatného vyhodnocení takových informací. Přednášející se zaměří zejména na oblast politického zneužití takových situací.

Tematický blok (Kritické myšlení a média) č. 5 (2hod. 2x45 – přednáška)

Anotace: Blok zaměřený na kritické myšlení otevře přednáška, jejíž cílem je kritická analýza médií z pohledu jejich obsahové stránky. Přednášející se zaměří na strukturu médií, strukturu obsahu a samotný obsah vybraných médií a následně postupy, jak kriticky posuzovat tyto prvky médií.

Tematický blok (Kritické myšlení – aplikace I) č. 6 (2hod. 2x45 – dílna)

Anotace: Blok dvou dílen zaměřený na kritické myšlení začne částí zaměřenou na jeho vývoj, a to od starověku až po novověk. Pro aktivizaci studentů a jejich zapojení do hodiny bude dílna propojená s diskusí na téma, kde se sami mohou v dnešním světě setkat s potřebou kritického myšlení a co všechno s ní souvisí a jejím vyhodnocením.

Tematický blok (Kritické myšlení – aplikace II) č. 7 (2hod. 2x45 – dílna)

Anotace: V druhé dílně se studenti zaměří na uplatňování konkrétních metod kritického myšlení, tj. na praktických postupech se ukáží některé komplexní aktivizační metody, které se (nejen) ve výuce snaží o rozvíjení kritického myšlení např. tím, že zapojují žáky do aktivního přemýšlení a komunikace s učitelem, a především mezi sebou navzájem.

Tematický blok (E-stát: informace jako nástroj moci) č. 8 (2hod. 2x45 – dílna)

Anotace: Po úvodním přestavení projektu e-governmentu a postupů elektronizace státu na úrovni názorného představení elektronických procesů jednotlivých agent správních úřadů se v druhé části představí nové podoby elektronického legislativního procesu v podobě elektronického vydání Sbírek zákonů a Sbírek mezinárodních smluv.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Při teoretické výuce jsou používány počítače nebo tablety, dataprojektor, bílá tabule (whiteboard), popisovače, tabule a křídly. Nutný přístup k internetu. Při exkurzích a dílně je k dispozici materiální a technické zázemí příslušných pracovišť.

1.11 Místo konání

Ověření se uskutečnilo na níže uvedených místech. Pro příjemce ale tvůrci doporučují využít pro realizaci programu i jiná místa, z orgánů státní moci to může být některá z budov vlády ČR případně Vrchní či městský soud v Praze. Pokud jde o prostředí školy, je to čistě na vůli organizátora. Důležité je, aby bylo možné efektivně pracovat se skupinami studentů.

Gymnázium J. A. Komenského

Komenského nám. 209, 271 01 Nové Strašecí

Slezské gymnázium, Opava, p. o

Zámecký okruh 848/29, Předměstí, 746 01 Opava

Parlament České republiky – Poslanecká sněmovna

Sněmovní 176/4, 118 26 Praha 1 - Malá Strana

Parlament České republiky – Senát

Valdštejnské náměstí 17/4, Praha 1, 118 01

Fakulta stavební ČVUT v Praze

Thákurova 7/2077, 166 29 Praha 6 Dejvice

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Program je možné realizovat se studenty druhých a třetích ročníků středních škol čili po absolvování základů společných věd. Kromě vyučujících (z příslušné školy) je vhodné do něj zapojit externí osoby, a to jak experty v dané oblasti, tak i účastníky z praxe, v našem případě zástupce legislativy na úrovni Parlamentu ČR, ale také je možné využít zástupce legislativních odborů ministerstev či jiných ústředních správních úřadů.

Jako místo realizace programu je vhodné využít prostory mimo školu, kde probíhá běžná výuka studentů. Vhodné jsou místa, kde působí experti a dále – zcela nezastupitelné jsou prostory, kde probíhá praktická tvorba či aplikace práva. Kromě prostor moci zákonodárné je možné využít prostory moci výkonné ale i soudní.

Metodické výstupy z programu (skripta, pracovní sešity a metodika) je možné případně doplnit o vlastní výstup (např. pracovní sešit) – dle potřeb rozvíjení dovedností studentů.

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů/lektorů:

Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na realizátory/lektory		7 600 Kč
z toho	<i>Hodinová odměna pro 1 realizátora/ lektora včetně odvodů á 16 hod, tj.</i>	350 Kč
	<i>Ubytování realizátorů/lektorů</i>	---
	<i>Stravování a doprava realizátorů/lektorů</i>	2000 Kč
Náklady na zajištění prostor		5 000 Kč
Ubytování, stravování a doprava účastníků		3 000 Kč
z toho	<i>Doprava účastníků</i>	3 000 Kč
	<i>Stravování a ubytování účastníků</i>	---
Náklady na učební texty		5 400 Kč
z toho	<i>Příprava, překlad, autorská práva apod.</i>	----
	<i>Rozmnožení textů – počet stran: 120 stránek á 15 studentů á 3 Kč/stránka</i>	5 400 Kč
Režijní náklady		2 000 Kč
z toho	<i>Stravné a doprava organizátorů</i>	----
	<i>Ubytování organizátorů</i>	----
	<i>Poštovné, telefony</i>	----
	<i>Doprava a pronájem techniky</i>	-----
	<i>Propagace</i>	1 000 Kč
	<i>Ostatní náklady</i>	1 000 Kč
	<i>Odměna organizátorům</i>	
Náklady celkem		23 000 Kč
Poplatek za 1 účastníka		1 533 Kč

Poznámka: Kalkulace je vedená snahou po maximální efektivitě, kde je možné některé položky vnímat jako zbytné (vyznačené jako položky bez nákladů).

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

Odkazy: <http://www.educatus.cz>

heslo: Educatus-2020

www.rvp.cz - bude vloženo po schválení vzdělávacího programu

Autorská díla vzniklá v rámci tohoto projektu IRDS jsou veřejnosti k dispozici pod licencí Creative Commons 4.0, ve variantě BY-SA, tedy: Uveďte původ–Zachovejte licenci, dostupná zde: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.cs>

Grafik bude ve všech materiálech používat toto logo:

Fotografie, které jsou součástí předkládaných materiálů a na kterých jsou vyobrazeni žáci, pedagogičtí pracovníci a další účastníci ověřování programu, jsou autorskými díly tvůrců programu a s ohledem na ochranu osobnosti účastníků programu, není možné je dále užít bez souhlasu tvůrců programu a zároveň bez souhlasu těchto vyobrazených účastníků programu. Jinými slovy se na ně nevztahuje shora uvedená licence Creative Commons 4.0, ve variantě BY-SA. Veškeré snímky žáků a spolupracujících odpovídají GDPR.

Veškeré materiály a informace použité pro tvorbu všech materiálů související s tímto programem jsou uvedené níže. Veškerý obrazový materiál a jednotlivé citace (plné i částečné) pro projekt poskytli autoři a tvůrci jednotlivých materiálů uvedených u jednotlivých výstupů a podléhají tak autorským právům.

Pokud není uvedeno jinak, jsou v celém programu včetně příloh použita díla autorského týmu (fotografie, obrázky, grafy, schémata apod.) a informace a obrazové materiály z volných databází jako pixabay apod.

Kromě toho lze doporučit ještě další literaturu, zvláště z oblasti logiky argumentace a tvorby práva, které je využitelná ve všech blocích.

Použitá literatura k vzdělávacímu programu (souhrnný přehled):

Klapetek M.: Komunikace, argumentace, rétorika. Praha, Grada Publishing 2008.

Knapp, V. Teorie práva. Praha, 1995.

Gerloch, A. Teorie práva, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009.

Šín, Z. Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika, C.H.Beck, 2009.

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

Dále uvádíme konkretizaci jednotlivých hodin programu a jejich podrobný obsah. Při ověření programu byly využívány připravené učební materiály: tři pracovní listy, pracovní sešit, manuál, tj. učebnice a metodika. Tyto materiály představují samotný podrobně rozpracovaný obsah programu. Předpokládá se, že i další příjemci – realizátoři programu budou při práci používat tyto připravené učební texty a materiály. Kromě toho obsahuje seznam program přehled doporučené literatury v rámci jednotlivých bloků, které může vyučující rovněž doporučit ke studiu, resp. sám použít při výkladu.

Níže jsou konkrétně uvedené jednotlivé výukové materiály + odkazy na jejich stránky.

Pracovní sešit lze používat ve všech výukových hodinách. Zejména se hodí pro tematický blok č. 1 (Sociální média a rizika jejich využívání) (viz část 2.1), tematický blok č. 3 (Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí (na příkladu právních informací) - viz část 2.3) a blok 4 (Rizika a řešení krizových situací spojených s užíváním médií) – viz část 2.4.

Odkaz na pracovní sešit s názvem Nová média a sociální síť.

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.4_Pracovni_sesit.pdf

Metodika je vypracovaná pro učitele i studenty, aby se tak zdůraznila nutnost samostudia a individuálního přístupu ke studijní problematice a lze je používat ve všech výukových hodinách a v rámci všech tematických bloků. Tyto učební materiály, které jsou dostupné pod výše uvedenými odkazy, mohou být využívány nejenom dalšími příjemci programu v rámci jeho další realizace po ověření, ale rovněž jako doplňující učební texty ve společenských vědách na gymnáziích a středních odborných školách.

Odkaz na metodiku s názvem Nová média a sociální síť:

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.3_Metodika.pdf

Pracovní listy jsou připravené ke konkrétním blokům (Blok 1 – Sociální média; a dále zvláště Bloky 5,6 a 7). Lze je však využít i v dalších blocích, jelikož pojednávají o otázkách, s nimiž se studenti budou zabývat soustavně.

Odkaz na tři pracovní listy s názvem Nová média a sociální síť

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.2_Pracovni_listy.pdf

Odkazy na všechny učební texty jsou také v části 4 Příloha č. 1 Soubor materiálů pro realizaci programu. V rámci podrobného popisu obsahu jednotlivých hodin tedy nebudeme odkazy na tyto materiály uvádět.

Kromě výše uvedených učebních materiálů byly pro ověření i další realizátory programu připravené dvě prezentace jako výukové opory pro tematické bloky č. 1 a č. 2. Odkazy na tyto prezentace jsou uvedeny níže, v částech 2.1 a 2.2, a rovněž v části 5 Příloha č. 2 Soubor metodických materiálů.

Manuál s názvem Nová média a sociální síť na odkaze:

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.5_Manual.pdf

2.1 Tematický blok č. 1

Sociální média a rizika jejich využívání – 2 hod. (2x45)

1. hodina

Forma: přednáška

Realizace: Slovní výklad historie sociálních sítí na internetu za období posledních 10 let a vývoj jejich využívání v Evropě a v USA. Názorné představení funkcí dvou nejrozšířenějších sítí – Facebook a YouTube, spojený s diskusí o znalostech studentů.

Metody: metoda výkladu a metoda aktivizujících

Pomůcky: notebook a tablety, PS Nová média a sociální sítě, PL Nová média a sociální sítě

Obsah: Historie sociálních sítí, jak je známe dnes, začíná rozšířením Facebooku mimo USA. Původně byl zamýšlen jako „elektronická nástěnka“ studentů, z níž se postupem času vyvinul nástroj za účelem komunikace a vzájemného informování. Facebook se stal nejrozšířenější globální sociální sítí. YouTube vznikl jako prostředek zveřejňování soukromých videí, společně s rozšířením osobní tvorby filmů. Postupně se vyvinul v největší globální veřejnou síť videí, která současně umožňuje vzájemnou komunikaci. Kromě těchto sítí se vyvinuly další sítě pro speciální využití (např. LinkedIn s profesními informacemi, twitter pro stručné informace osobní povahy apod.). Vývoj sociálních sítí není uzavřen, přičemž impulzem jejich dalšího rozvoje bude vývoj komunikačních technologií a optických sítí.

2. hodina

Forma: přednáška

Realizace: Diskusi provokující výklad problémů spojených s vývojem sociálních sítí, zvláště pak Facebooku a YouTube. Výklad je účelně prokládán dotazy ke studentům a diskusí o problémech, kterými sítě čelí z úrovně regulačních orgánů států – a také jejich příčin.

Metody: metoda výkladu a metoda aktivizujících

Pomůcky: notebook a tablety

Obsah: Tvůrci Facebooku dynamicky rozšiřovali jeho funkcionality, které se vyvinuly do dnešní podoby sofistikované „černé skřínky“, která shromažďuje TB dat a osobních údajů, které využívá k (zatím přiznaným) komerčním účelům a ovlivňování účastníků sítí v jejich preferencích. V této dnešní podobě se Facebook stal terčem zájmu dozorových orgánů států, které zakladatele Facebooku na úrovni USA a EU odsoudili k zaplacení vysokých pokut. Facebook nadále čelí podezření ze zneužívání informací stovek miliónů jeho uživatelů, což mu však zatím neubírá na popularitě. O to rizikovější je jeho užívání, resp. zveřejňování informací o sobě na této sociální síti. Facebook se totiž proměnil z původně informačního média v komunikační síť. YouTube se velmi rychle vyvinul z laicky vytvořených videí pro soukromé účely v největší globální síť videí. Zakladatelé a uživatelé velmi rychle rozšířili spektrum videí o videozáznamy získané mnohdy nelegálním způsobem a dále o možnost komunikace mezi uživateli. Základním podezřením sítě ze strany právní regulace se stalo porušování autorských práv. Studenti tak mohou diskutovat nejen o zneužívání sebe a informací o sobě na sociálních sítích, ale také o zneužívání práva a porušování demokratických zásad právního státu.

2.2 Tematický blok č. 2

Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí na příkladu právních informací I–2 hod. (2x45)

1. hodina

Forma: Dílna – exkurze (Senát)

Realizace: Dílna je zaměřená na praktickou aplikaci získaných znalostí z předchozího studia a přednášky k sociálním médiím se zaměřením na představení legislativního procesu a jeho prezentace v médiích.

Metody: Metoda výkladu, metoda demonstrační, metoda praktická a metoda aktivizující

Pomůcky: Tablety, časopis Senát, PS Nová média a sociální sítě, PL Nová média a sociální sítě

Obsah: V úvodu dílny je formou otázek a odpovědí představen legislativní proces, a to s důrazem na činnost Senátu Parlamentu ČR. Na to naváže diskuse se senátorkou, která bezprostředně diskutuje a odpovídá na otázky studentů. Vše se odehrává v jedné z jednacích síní Senátu. Otázky se dotýkají jak postavení Senátu v legislativním procesu, tak jeho možností ovlivnit znění zákona a konečně i jeho vztahu k Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Souběžně s diskusí si studenti mohou prohlížet v tabletech měsíčník Senát, který vydává dolní komora pro veřejnost k informovanosti o činnosti Senátu.

2. hodina

Forma: Dílna – exkurze (Senát)

Realizace: Další hodina v Senátu je založená na uvolněné diskusi v rámci přehledky jednacích prostor Senátu. Studenti mají možnost přímo a bezprostředně reagovat, ptát se a diskutovat o práci senátorů a její prezentaci v médiích.

Metody: Metoda výkladu, metoda demonstrační, metoda praktická a metoda aktivizující

Pomůcky: Tablety, propagační materiály o Senátu, Média, právní informace a prostředky masové komunikace (Manuál + Metodika)

Obsah: V další hodině jsou studenti provedeni hlavními prostory Senátu a seznámení s jeho historií i kulturní tradicí, a to včetně jednacího sálu, kde probíhají schůze. Návštěva v jednacím sále je doprovázena stručným představením zásad jednání plenární schůze a opět diskusí o projednávání zákonů. Studenti jsou přitom konfrontováni s ukázkami informací soukromých médií a sociálních sítí o postavení a činnosti Senátu. Mohou tak bezprostředně konfrontovat svoje znalosti, nabyté zkušenosti a skutečnost manipulace o dění v Senátu v médiích.

2.3 Tematický blok č. 3

Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí na příkladu právních informací II – 2 hod. (2x45)

1. hodina

Forma: Dílna – exkurze (Poslanecká sněmovna)

Realizace: Dílna je zaměřená na praktickou aplikaci získaných znalostí z předchozího studia a přednášky k sociálním médiím se zaměřením na představení legislativního procesu a jeho prezentace odhalování mediální manipulace a obrana vůči manipulaci, a to v návaznosti na využití právních informací tak, aby byly vhodným nástrojem k identifikaci fake news a hoax.

Metody: Metoda demonstrační, kombinovaná s metodou praktickou

Pomůcky: Tablety, Média, právní informace a prostředky masové komunikace (Manuál + Metodika)

Obsah: V úvodu dílny je formou otázek a odpovědí představen legislativní proces na úrovni Poslanecké sněmovny. Studenti jsou formou otázek a odpovědí seznámeni se strukturou médií, jako zdrojů manipulace, a to na základě: i) formy sdělování (obrazem, zvukem, tiskem, internetovými zdroji), ii) prostředku sdělování (zpráva, reportáž, článek), iii) časem sdělování (aktuální, retrospektivní, bez časové specifikace) a iv) vlastnické struktury médií (osoby soukromého práva, osoby veřejného práva, fyzické osoby – soukromé, právnické osoby – sdružení fyzických a právnických osob). Vyústění diskuse bude v individuálním kritickém posouzení způsobů mediální manipulace na pozadí informování o právních textech. Konkrétně budou posluchači seznámeni s manipulací prostřednictvím vybraných nástrojů: neurčitě tvrzení, klamavé tvrzení, tvrzení bez udání zdroje, odkazu na tzv. odbornou autoritu, psychologických nástrojů manipulace (personalizace, znevažování osob).

2. hodina

Forma: Dílna – exkurze (Poslanecká sněmovna)

Realizace: Promítnutí filmu o legislativním procesu v Poslanecké sněmovně a diskuse o celém legislativním procesu – jak je viděn zblízka studenty a jak médií, zvláště soukromými.

Metody: Metoda výkladu, metoda demonstrační, metoda praktická a metoda aktivizující

Pomůcky: Tablety, volně vybraná internetová a tištěná média, Média, právní informace a prostředky masové komunikace (Manuál + Metodika)

Obsah: Na praktických ukázkách jsou uvedeny příklady mediální prezentace legislativního procesu. Náhodně vybraná média tvoří podklad k diskusi o informovanosti z legislativního procesu na úrovni Poslanecké sněmovny. Dotazy se orientují na otázky objektivitu, ideologické tendenčnosti, úplnosti a vědomé či nevědomé nepravdivosti veřejných informací.

2.4 Tematický blok č. 4

Rizika a řešení krizových situací spojených s užíváním médií – 2 hod. (2x45)

Forma: Přednáška (Poslanecká sněmovna)

Realizace: Cílem je praktická aplikace získaných znalostí z předchozího studia se zaměřením na prevenci rizik a řešení možných krizových situací v návaznosti na využití právních informací (zejména o zákonech, resp. informacích sdělovacích prostředků) tak, aby byly vhodným nástrojem k identifikaci a zvládnutí krizových situací.

Metody: Metoda výkladu a metoda aktivizující

Pomůcky: Tablety, PL Bezpečná komunikace a informační bezpečnost, PL Krizová komunikace

Obsah: Nejdříve se v rámci přednášky spojené s otázkami studentů na příkladech seznámí studenti s pojmem krizové řízení a krizová informace. Krizové řízení se vysvětlí (formou dotazování) jako právní úpravu na základě teritoriálního dosahu, tj. mezinárodních smluv, vnitrostátních právních předpisů, předpisů týkajících se státní a územní správy, resortní právní úpravy a mediálního práva. Poté se pozornost zaměří na praktické otázky práce s informacemi o krizovém řízení, s cílem řešení vybraných okruhů: struktura informačních zdrojů, vyhledávání informačních zdrojů, vyhledávání informací v informačních zdrojích, výběr a zpracování nalezených informací, etika práce s informacemi, citace informací. Uvedené okruhy jsou předmětem strukturované diskuse v rámci skupin, do kterých budou studenti rozděleni. Prakticky budou jednotlivé skupiny samostatně řešit zadané příklady, které budou vybrány jako typické pro založení krizové situace s cílem mediální manipulace.

2.5 Tematický blok č. 5

Kritické myšlení a média – 2 hod. (6x45)

Vývoj kritického myšlení – 1 hod. (1x45)

Forma: Přednáška

Realizace: Představení vývoje kritického myšlení s důrazem na starověk.

Metody: Sdělovací metoda; Heuristická metoda; Diskusní metoda; Dynamická i statická projekce

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem, YouTube videa (krátký dokumentární film „Sókratés: Člověk proti demokratické většině“; krátký dokumentární film „Arthur Schopenhauer: Pravé myšlení“)

Obsah: V úvodu se nastíní vývoj kritického myšlení s důrazem na období starověkého Řecka. Představí se vznik filosofie v Řecku, přechod „od mýtu k logu“ a tzv. iónskou fyziologii. Následuje seznámení se Sókratem a jeho kritikou demokratické společnosti. Na Sókratově příkladu lze demonstrovat nutnost způsobu kritického uvažování a ukázat, kam ovšem takový postoj může při nepochopení většinou vést. Další zastávku ve vývoji kritického myšlení bude osvícenství a Kantovo heslo „Neboj se užívat vlastního rozumu“. Další část se věnuje tzv. „vědeckému skepticizmu“ a připomene některé metody vědecké práce, které se řídí právě rozumově-kritickým pohledem. Pro aktivizaci žáků a jejich zapojení do hodiny bude následovat diskuse s otázkou, kde se sami mohou v dnešním světě setkat s potřebou kritického myšlení a co všechno s ní souvisí. Upozorní se na nutnost správného porozumění psanému textu, který je třeba číst kriticky a nikoliv povrchně, a zdůrazní, že základním východiskem kritického myšlení je právě práce s jazykem, a to jak v mluvené, tak i psané podobě. Je nutné se učit čtením a psaním, jež

kritické myšlení prohlubuje. Přičemž čtení se považuje za základní prostředek k získávání informací v průběhu celého života jedince. Nejde však jen o dovednost číst, jde o to naučit se číst a zároveň u čtení přemýšlet a čerpat vše podnětné a přínosné, tj. vzdělávat se.

Kritické myšlení v médiích – 1 hod. (1x45)

Forma: Přednáška

Realizace: Přednáška s rozбором pojmu kritické ve vztahu k médiím a praktickými ukázkami aplikace kritického myšlení na vědecké metody indukce a dedukce. Statistika a její interpretace.

Metody: Sdělovací metoda; Heuristická metoda; Diskusní metoda; Dynamická i statická projekce

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem

Obsah: Na úvod je vymezeno, co chápeme pod pojmem myšlení, resp. kritické myšlení. Vymezí se základní myšlenkové operace (analýza, syntéza, srovnávání, abstrakce, kategorizace, generalizace, indukce, dedukce, analogie) a vlastnosti myšlení (hloubka, šířka, přesnost, pružnost, kritičnost a tvořivost) a zaměří se na kritičnost jako schopnost nestranně a pronikavě posuzovat názory, řešení druhých lidí, odmítat předsudky, slepou víru a autority, zvyk podrobovat i vlastní názory a řešení samostatně kritice. Přednáška se dotkne i vztahu mezi kritickým a kreativním myšlením.

Výchozím předpokladem kritického myšlení člověka je mít takzvaného kritického ducha (critical spirit), což představuje opravdovou zvědavost, horlivost myslí, zanícenost pro argumentování a dychtivost po spolehlivých informacích. V návaznosti na to si představíme několik kognitivních schopností, které jsou pro kritického myslitele téměř nezbytné. Jedná se o interpretaci, analýzu, vyhodnocení, vytváření závěrů, vysvětlení a samoregulaci. V návaznosti na to se studenty upozorní na překážky v kritickém myšlení, kterými jsou zejména přípustnost (konfrontace se zkušenostmi, vzpomínky a příběhy, které se odehrály nám nebo našim blízkým), afekt (instinktivní reakce, při které je člověk předem nastaven pozitivně nebo negativně k nějaké věci, člověku nebo myšlence), spojování (druh asociálních uvažovacích reakcí), simulace (podvědomé vytvářené scénáře), podobnost nebo averze k riziku a ztrátě. V závěru je představeno, jak je kritické myšlení užíváno v situacích každodenního života a zejména, jak přínosné může být pro studenty v rámci jejich vzdělávání (kritické čtení, kritické psaní, kritická mluva).

Další část přednášky zahrne základní teorie z oblasti argumentace: co je argument, typy argumentů, jak argument rozpoznat (pochopit kontext, identifikovat závěr, rozpoznat důvody). Alespoň stručně se zmíní základní pravidla argumentace podle Aristotela a představí Toulminův model argumentu, který sleduje následující strukturu: i) Data – fakta a důkazy, které podporují argumenty, ii) Tvzení – výrok, který je argumentován, iii) Zdůvodnění – hypotetické výroky, které slouží jako přemostění mezi daty a tvrzením, iv) Prohlášení – údaje, které omezují sílu argumentu či předkládají podmínky, za jakých by argument mohl být pravdivý, v) Vyvracení důkazů – argumenty směřující proti tvrzení, popírají platnost tvrzení a vi) Podpora důkazů – argumenty, které tvrzení podporují.

Zvláštní kapitolu v argumentaci tvoří chyby v argumentaci tzv. fallacies (klamy či logické chyby), kterých se můžeme v argumentaci dopustit, a to i záměrně. Dobré je ale samozřejmě vědět, že tyto chyby existují a snažit se je odhalit a vyvarovat se jim nejen u sebe, ale hlavně při diskuzi s ostatními. V základu se tyto chyby dělí na formální a neformální. Další dělení formálních chyb je například na výrokové, pravděpodobnostní, modální či sylogistické. Neformální můžeme dělit na jednostranné výroky, dvojnásobné výroky, vágní, „černo-bílé“ či výroky se slabou analogií atd.

2.6 Tematický blok č. 6

Kritické myšlení – aplikace I (2x45)

1. hodina

Forma: Dílna

Realizace: V dílně, rozdělené podle metod na čtyři části, se zaměříme na metoda kritického myšlení a praktickou aplikaci vybraných metod. Tj. ukážeme si některé komplexní aktivizační metody, které se (nejen) ve výuce snaží o rozvíjení kritického myšlení např. tím, že zapojují žáky do aktivního přemýšlení a komunikace s učitelem, a především mezi sebou navzájem. Tyto metody vedou žáky ke schopnosti vytvořit a obhájit si vlastní názor v debatě či diskusi, ke spolupráci s ostatními, k respektování odlišných názorů apod. V dílně I se zaměříme na uplatňování konkrétní metody kritického myšlení „ANO-NE“. Součástí první dílny bude i připomenutí optimálních rétorických postupů a správných zásad vedení dialogu a argumentace.

Metody: Sdělovací metoda; Heuristická metoda; Diskusní metoda; Dynamická i statická projekce; Předvádění; Didaktická hra

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem; YT videa a vybrané texty k jednotlivým úkolům

Obsah: Metoda kritického myšlení „ANO-NE“. Tato metoda umožňuje žákům nejprve zjistit jejich znalosti o probíraném učivu, kdy k předloženým výpovědím, buďto pravdivým či lživým, připíší do přiložené tabulky o dvou sloupcích svůj názor, zda s danou výpovědí souhlasí, nebo nesouhlasí (ano či ne). Poté mají možnost si pravdivost výpovědi ověřit. Učitel jim rozdá odborný text s pravdivými informacemi, který si žáci přečtou. V něm samozřejmě a přirozeně hledají informace, které by jim potvrdily nebo vyvrátily platnost jejich tvrzení. Po přečtení textu mohou žáci sdílet své odpovědi se svými spolužáky a diskutovat o nich, vysvětlit si, proč odpověděli „ano“ nebo „ne“, jaké jsou jejich pochybnosti a nejistoty vzhledem k sporným tvrzením i po přečtení textu. Učitel může použít i jiné způsoby ověření informací, např. rozhovor s někým, kdo odpovědi k tvrzením zná, praktická činnost, sledování videa, hledání odpovědí na internetu apod. Na závěr je nutné společně s učitelem zkontrolovat a správně formulovat všechna tvrzení, aby si jimi byli všichni žáci jisti a nikdo o jejich pravdivosti nepochyboval.

2. hodina

Forma: Dílna

Realizace: V dílně II se zaměříme na uplatňování konkrétní metody kritického myšlení „Brainstorming“.

Metody: Sdělovací metoda; Heuristická metoda; Diskusní metoda; Dynamická i statická projekce; Předvádění; Didaktická hra

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem; YT videa a vybrané texty k jednotlivým úkolům

Obsah: Brainstorming je univerzálně použitelnou a všestranně využitelnou komplexní metodou využívající tvořivého a kritického myšlení, mezi jejíž hlavní výhody patří realizace v kolektivu lidí řešících stejný problém, resp. překážku. Brainstorming je také jednou z nejpoužívanějších metod i mimo oblast školství (např. v prostředí managementu).

2.7 Tematický blok č. 7

Kritické myšlení – aplikace II (2x45)

1. hodina

Forma: Dílna

Realizace: V dílně IV se učitel se studenty zaměří na uplatňování konkrétní metody kritického myšlení „Pětílístek“.

Metody: Sdělovací metoda; Heuristická metoda; Diskusní metoda; Dynamická i statická projekce; Předvádění; Didaktická hra

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem; YT videa a vybrané texty k jednotlivým úkolům

Obsah: Pětílístek je jednoduchá, praktická a časově nenáročná metoda, která rozvíjí schopnost stručně shrnout téma a zároveň vyjádřit svůj názor výstižnými výrazy. Tato metoda vyžaduje důkladnou úvahu založenou na získaných vědomostech a jejím cílem je naučit žáky analyzovat, srovnávat, vybírat. Při tvorbě pětílístku se na pět řádků (na tabuli, do sešitu) postupně píše následující údaje: První řádek tvoří téma pětílístku a vyjadřuje se jedním podstatným jménem. Na druhý řádek se napíše dvě přídavná jména vyjadřující vlastnosti či charakteristické rysy zvoleného tématu. Třetí řádek představují tři slovesa, kterými popisujeme činnost či děj, jež objekt vykonává. Slovesa mohou být vyjádřena infinitivem i slovesem ve tvaru určitém. Na čtvrtý řádek se píše čtyři slova, a to jakéhokoli slovního druhu, často ve větě. Tato čtyři slova by měla vyjadřovat vztah pisatele k tématu, čímž pisatel zároveň ukáže vcítění se do tématu. Pátý řádek tvoří jen jedno slovo, které je synonymem slova na prvním řádku.

Pětílístek mohou tvořit žáci i učitel, který do něj může zašifrovat např. téma hodiny tím, že vynechá slovo na prvním řádku a úkolem žáků je na základě zbývajících řádků téma hodiny uhodnout. Žáci mohou ovšem vytvářet i své vlastní pětílísky, vztahující se k jednomu pojmu či k širšímu tematickému celku a mohou si je mezi sebou vyměňovat, případně řešit. Pracují-li žáci ve dvojicích, mohou nejprve individuálně utvořit své pětílísky k jednomu tématu, poté mohou vytvořit nový, společný pětílístek, který bude výsledkem jejich spolupráce a dohody a s nímž budou oba spokojeni. Žáci si při této metodě zlepšují své schopnosti uchopit téma a vybavit si při tom co nejvíce souvislostí, přičemž se rozvíjí i jejich originalita a tvůrčí přístup. Dále se zdokonalují v pokládání známých informací do souvislostí se stanoveným tématem, ve výběru nejpřesnějších pojmenování, jež vystihují podstatu tématu atp. Důležitá je i znalost a pestrost slovních druhů, především na základních školách. Metodu pětílístku je možno použít ve všech třech fázích učení.

2. hodina

Forma: Dílna

Realizace: V dílně IV se učitel se studenty zaměří na uplatňování konkrétní metody kritického myšlení „Poslední slovo mám já“.

Metody: Sdělovací metoda; Heuristická metoda; Diskusní metoda; Dynamická i statická projekce; Předvádění; Didaktická hra

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem; YT videa a vybrané texty k jednotlivým úkolům

Obsah: Tato metoda je zaměřená na vedení diskuse o přečteném textu, resp. úryvku z textu, s nímž žáci aktivně pracují tak, že si jej přečtou a vyberou z něj myšlenku, která je zaujala. Tuto myšlenku si zapíší, případně ji rozpracují, opatří komentářem a zaujmou k ní svá stanoviska. Učitel poté vyzve jednoho žáka, aby přečetl svou myšlenku, avšak zatím bez komentáře. Poté jsou vyzváni i ostatní žáci, aby se k vyslovené myšlence vyjádřili, aby se s ní ztotožnili nebo ji odmítli a odůvodnili svou volbu, obhájili svůj názor. Poslední slovo má žák, který citát vybíral, ten pak vysloví svou závěrečnou myšlenku. Takto lze vyvolat i více dětí. Při práci s touto metodou je nutné dbát na to, aby se diskuse nevzdálila od tématu a aby nezaznívaly nepatřičné poznámky směrem k jednotlivým žákům. Metodu lze aplikovat ve všech fázích učení.

2.8 Tematický blok č. 8

E-stát: informace jako nástroj moci (2x45)

Téma č. 1 – Elektronizace státu

1. hodina

Forma: Přednáška

Realizace: Elektronizace státu s důrazem na elektronizaci jeho správních funkcí a nástrojů moci.

Metody: Sdělovací metoda, Diskusní metoda; Dynamická i statická projekce

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem,

Obsah: Elektronizace státu se dynamicky rozvíjí současně s rozvojem informačních technologií. Její cíle nastavila vládní politika a promítají se do veškerých sfér vztahu občana a státu. Základem je otevřenost úřadů státu, tj. zveřejňování informací o jeho činnosti (např. obsah jednání vlády, zveřejňování smluv, rozhodnutí soudů apod.). Zvláštní kategorií je otevřenost státních databází, jako je např. obchodní rejstřík. Na druhé straně stát zavádí směrem k občanovi také povinnosti, a to především v oblasti daňové (podávání daňových přiznání), vedení příjmů elektronickým způsobem, a nově také elektronizace zdravotních informací. Základem pro funkční rozšiřování elektronizace státu zůstává ochrana dat před napadením a zcizením.

Téma č. 2 – Elektronický legislativní proces

2. hodina

Forma: Přednáška

Realizace: Představení nové podoby elektronického legislativního procesu

Metody: Sdělovací metoda, Diskusní metoda

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem

Obsah: Nejnovějším počinem státu v oblasti elektronizace svých funkcí je zákonné zakotvení právně závazné elektronické publikace zákonů a mezinárodních smluv (e-sbírka) a dále zavedení elektronického legislativního procesu (e-legislativa). Oba nástroje, které by měly nabýt účinnosti 1. ledna 2021 mají za cíl splnit základní atribut právního státu – znalost práva.

3 Metodická část

Odkazy na všechny učební texty, které jsou níže uváděné v rámci Pomůcek, jsou v části 4 Příloha č. 1 Soubor materiálů pro realizaci programu. V rámci jednotlivých metodických bloků nebudeme odkazy na tyto materiály uvádět.

Metodický úvod

Vysvětlení používaných pojmů

Jsme si vědomi správného pojmosloví užívaného zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon, a to „žák“ a „pedagogický pracovník“, ale zde i ve všech doprovodných textech (jako je Manuál, Pracovní sešit a Pracovní listy) si dovoluujeme užívat také v běžné řeči více používané a zažitě pojmy, jako je „student“ nebo „středoškolák“ a „učitel“ nebo zkráceně „pedagog“. Domníváme se, že jsou tyto pojmy jednak v dnešní moderní době mnohem více akceptovatelné, kdy je všem obecně známo, co tyto pojmy vyjadřují, a jednak se nejedná o texty právní určené pro právníky, nýbrž o texty vzdělávací pro snadné použití „žáky“ a „pedagogickými pracovníky“.

Cílem programu Nová média a sociální sítě je podpora rozvoje schopnosti mladých lidí odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí, rozvoj kritického myšlení s cílem chránit děti a mládež před manipulací vedoucí ke krizovému chování, osobní rozvoj žáků a kreativní využívání získaných informací. Program je jedním z deseti výukových bloků, které vznikly v rámci projektu Informace pro rozvoj demokratické společnosti IRDS. Primárním cílem projektu je rozvoj kritického myšlení, schopnosti získávat relevantní informace a analyzovat je s využitím mezioborových vazeb.

(Další) realizátoři programu by měli mít potřebné teoretické poznatky týkající se jednotlivých tematických bloků, měli by být schopni pracovat s připravenými studijními materiály, orientovat se v terminologii týkající se informačních technologií, sběru a zpracování dat, informačních zdrojů a databází a měli by být schopni srozumitelně vysvětlit elementární ekonomické poznatky na úrovni základů společenských věd.

K základním předpokladům úspěšné realizace programu patří zajištění spolupráce a spoluúčasti na realizaci programu odborníků z praxe, manažerů firem, pracovníků legislativních odborů a zaměstnanců příslušných institucí a orgánů (Parlamentu ČR), kteří se budou podílet na realizaci jak teoretické výuky, tak i připravených exkurzí a dílny.

Program byl vytvořen ve spolupráci formálního a neformálního vzdělávání, představuje tak pro žáky novou zkušenost, seznamuje je s potřebou interdisciplinárního přístupu k efektivní práci s informacemi a poukazuje na nutnost aktivního zapojení mladých lidí do procesů spolurozhodování a spoluúčasti na rozvoji občanské společnosti.

Program je zaměřen na získání zejména těchto kompetencí:

- naučit se pracovat s primárními informačními zdroji,
- vybírat vhodné informační zdroje,
- efektivně pracovat s informačními zdroji,
- umět vyhodnocovat kvalitu informací,
- odlišit kvalitní informace od informací lživých a manipulativních,
- bezpečně a tvořivě využívat média,
- osvojit si kritický přístup k mediálním obsahům.

Realizace programu je založena na efektivním propojení teoretické výuky – výukových hodin a přednášek a samostatné práce žáků v hodinách – s prohlubováním a rozšiřováním vědomostí prostřednictvím získávání odborných zkušeností při exkurzích a dílně. V hodinách se kromě klasických výukových metod, jakými jsou zejména frontální výuka, vyprávění, monologické metody, zápisky do sešitu, používají rovněž metody aktivizující, diskusní, řízený rozhovor a dialog, heuristické a komplexní metody. Nezbytnou a samozřejmou součástí výuky je využívání prezentací v PowerPointu, práce s pracovními listy, řešení úkolů z pracovního sešitu a práce s učebnicí. Všechny výukové hodiny jsou metodicky koncipovány tak, aby rozvíjely schopnosti mladých lidí odpovědně přistupovat k rozhodovacím procesům, aby žáci byli vedeni ke kritickému myšlení a tvořivému využívání médií. V rámci všech tematických bloků žáci aktivně diskutují nad problémy, kladou otázky a přicházejí s náměty k dalším diskusím, pracují samostatně nebo ve skupinách, a mají možnost hledat nová řešení. Realizace velké části hodin pod vedením odborníků – nepedagogů, tedy lidí z praxe, otevírá možnosti pro lepší orientaci ve složitém světě zkruslování a manipulativních technik, kterým jsou mladí lidé v mediálním prostoru vystaveni.

V rámci ověřování programu se ukázalo, že pro některé žáky bylo náročné soustředit se na více výukových hodin za sebou a zejména na delší teoretickou výuku, která se zčásti realizovala v délce 2x45 minut, tedy jako přednáška na vysoké škole. Tuto skutečnost lze ale hodnotit i jako přínosný prvek: jednak to svědčí o tom, že žáci se do hodin „museli“ aktivně zapojovat, a jednak to žákům přiblížilo, jak velký je rozdíl mezi výukou na střední a vysoké škole.

Další realizátoři programu mohou využívat kromě připravených studijních materiálů – pracovních listů, pracovního sešitu a metodiky – také další odbornou literaturu. V učebnici (manuálu) je na konci každé kapitoly uvedena základní použitá i další doporučená literatura. Vzhledem k tomu, že učebnice je určena pro žáky středních škol, je všechna uvedená literatura v češtině, a je běžně dostupná v knihkupectvích anebo v knihovnách.

3.1 Metodický blok č. 1 (Sociální média a rizika jejich jejich využívání)

(2hod. 2x45 – přednáška)

Návaznost na kapitolu 2. 1

Z metodického hlediska by učitelé by měli věnovat ve výuce pozornost jak obecným tématům, která se týkají práce s informacemi a informačními zdroji, tak i získávání praktických zkušeností žáků a aplikací nabytých poznatků. V hodině doporučíme kombinovat několik výukových metod.

Klasické metody: frontální výuka, vyprávění, monologická metoda, zápisky do sešitu.

Metody aktivizující, diskusní: řízený rozhovor a dialog, heuristické metody.

Komplexní metody: samostatná a skupinová práce žáků, kritické myšlení.

Pomůcky: tabule, křída, whiteboard, fixy, dataprojektor, PC, sešity, psací potřeby, dotazník „Co vím“.

Cíle výuky: pochopit podstatu pojmů: informace, druhy dat, báze dat, databázové soubory.

Jedná se o první výukovou hodinu. Proto žáky nejdříve seznámíme se základním zaměřením výukového programu:

- porozumění sociálním médiím,

- prevence rizik a řešení krizových situací spojených s využíváním sociálních médií,
- způsobilost odhalovat a bránit se mediální manipulaci,
- podpora ve vytváření vlastních mediálních obsahů.

Anotace: Sociální média v dnešní podobě jsou produktem posledních desetiletí. Jejich vznik je spojen s vývojem technologií a slouží primárně jako prostředky komunikace prostřednictvím elektronických sítí. Na jedné straně rozšiřují možnosti komunikace a velmi ji urychlují, na straně druhé ji však „zplošňují“ na vzdálenou komunikaci – bez osobního kontaktu. Elektronická forma komunikace navíc násobí možnost ohrožení komunikujících osob, jelikož anonymnost sítí neumožňuje plně a jednoznačně verifikovat, kdo je na druhé straně komunikačního kanálu. Toto nebezpečí se ještě násobí v prostředí sociálních sítí, které „vyrostly z lůna“ sociálních sítí.

Před vlastní výukou můžeme žákům rozdat k vyplnění dotazník „Co vím?“. Dotazník může mít například tento obsah:

- 1) Jaká rizika hrozí z užívání sociálních sítí?
 - požár, přírodní katastrofa, zranění
 - zcizení jejich osobních údajů
 - mediální manipulace
- 2) Co nepatří do legislativního procesu?
 - proces projednávání zákonů
 - rozhodování soudu
 - ratifikace mezinárodních smluv
 - předkládání poslaneckých pozměňovacích návrhů k vládním návrhům zákonů
- 3) Které zdroje považujete za základní pro Vaše informace o legislativním projednávání zákonů?
 - internetová a tištěná média
 - sociální sítě
 - Sbírka zákonů ČR
 - internetové zdroje vlády ČR a Parlamentu ČR
- 4) Četl/a jste Ústavu České republiky / Listinu základních práv a svobod, a co tam podle Vás chybí a co by tam naopak nemělo být?
 - Četl / chybí: _____
 - Četl / nemělo by tam být: _____
 - Nečetl, protože: _____
- 5) Je nutno regulovat obsah na internetu z důvodu ochrany osobnosti a proč?
 - Ano, protože: _____
 - Ne, protože: _____
- 6) Co je základním cílem manipulace ze strany médií?
 - zisk vlastníků médií
 - změna myšlení a konání recipientů
 - jiné cíle: _____
- 7) Je tvrzení „Ochrana základních politických práv občanů je ústavní povinností českého státu!“ správné / nesprávné, a proč?
 - Správné, protože _____
 - Nesprávné, protože _____

- 8) Kdo jako nejvyšší orgán rozhoduje o základním politickém směřování Evropské unie?
- Bruselská byrokracie
 - Evropská komise a Evropský parlament
 - Evropská rada
- 9) Jaké místo má školní vzdělávání v obraně jednotlivce proti mediální manipulaci a proč?
- Nejdůležitější, protože _____
 - Středně důležité, protože _____
 - Nedůležité, protože _____
- 10) Může / nemůže studium základů právního státu zvýšit ochranu před mediální manipulací, a proč?
- Může, protože: _____
 - Nemůže, protože: _____

Pak přistoupíme k vlastnímu výkladu dle témat v rámci prvního bloku:

Téma č. 1 (Sociální sítě a sociální média: pojem, obsah, struktura) – 1hod. (45 min)

V první části přednášky se studenti seznámí s pojmoslovím a následně strukturou a obsahem předkládané látky. Na začátku představí pojmy sociální média a sociální sítě a důvody, proč je lidé sledují. Dále se seznámí s tématy, jež jsou obsahem sociálních sítí, resp. elektronické komunikace. Po vysvětlení obsahu pojmů bude následovat představení a charakteristika hlavních sociálních sítí v ČR a porovnání ČR se světem. Závěrem se studenti seznámí s tím, jak si stojíme v žebříčku globální elektronické sítě.

Téma č. 2 (Sociální sítě jako funkční nástroj a prostředek) – 1hod. (45 min)

Dalším krokem v představení sociálních sítí bude jejich představení jako funkčních nástrojů a prostředků dosažení cílů. Pokud jde o strategii sociálních sítí, přednášející se zaměří na tvorbu úspěšného profilu, což znamená efektivně odpovědět na několik základních otázek: i) kdo? co? – co chcete propagovat? ii) proč? – jaký je cíl propagace; iii) s jakým rozpočtem? iv) pro koho? v) kde? vi) prostředí zacílení? vii) frekvence sítí? viii) krizová komunikace? a ix) co je potřeba měřit? Obdobně se studenti seznámí se sociálními sítěmi jako marketingovým prostředkem. Závěr přednášky bude tvořit objasnění sociální sítě jako prostředku tvorby komunit a bezpečností komunikace.

Odkaz na Pracovní listy, které jsou výukovou oporou k této výukové hodině:

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.2_Pracovni_listy.pdf

Na závěr hodiny můžeme žákům položit například tyto otázky:

- Jaký je rozdíl mezi sociálním médiem a sociální sítí?
- Jaká je struktura sociálních sítí z pohledu způsobu komunikace?
- Jaké jsou možnosti využití sociálních sítí?
- Co je marketing na sociálních sítích?
- Jak bezpečně komunikovat na sociálních sítích?

V práci ve skupinách: Napišme na tabuli závěrečné shrnutí přednášky ve třech větách – co jsme se naučili?

3.2 Metodický blok č. 2 (Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí – na příkladu právních informací I)

(2hod. 2x45 – dílna)

Návaznost na kapitolu 2. 2

Klasické metody: frontální výuka, vyprávění, monologická metoda, zápisy do sešitu.

Metody aktivizující, diskusní: řízený rozhovor a dialog, heuristické metody.

Komplexní metody: samostatná a skupinová práce žáků, kritické myšlení.

Pomůcky: tabule, křída, whiteboard, fixy, dataprojektor, PC, sešity, psací potřeby.

Cíle výuky: pochopit podstatu pojmů: informace, druhy dat, báze dat, databázové soubory.

Anotace: První část dílny je zaměřená na praktický rozvoj schopností studentů odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí. Cílem je seznámení studentů s mediální manipulací jako nástrojem k ovládnutí myšlení a následného konání recipientů a způsoby, jak ji odhalovat a bránit se manipulaci ze strany médií. Primárně se přitom přednáška zaměří na manipulaci prostřednictvím zpravodajských informací.

Na úvod studenti dostanou možnost aktivního vymezení, co chápeme pod pojmem informace, resp. jak ji chápeme v souvislosti s prevencí rizik a řešením krizových situací.

Nejdříve se v rámci aktivní diskuse na příkladech seznámíme s pojem krizové řízení a krizová informace. Krizové řízení si přiblížíme formou dotazovací v rámci její právní úpravy, a to strukturovaně na základě teritoriálního dosahu:

- mezinárodních smluv,
- vnitrostátních právních předpisů,
- obecné (základní) krizové právní předpisy
- předpisy týkající se státní a územní správy
- předpisy zasahující krizový management
- resortní právní úprava
- mediálního práva.

Krizovou informaci vymežíme jednak v rámci mediální komunikace, tak i jako písemnost – která je součástí písemné komunikace – je její jádro. Dále písemnou informaci zařadíme do historického kontextu – jako součást písemné komunikace, a sice jako součást použití písma jako formy znakové řeči. Nelze přitom mluvit pouze o písemné informaci komunikované výlučně písmem, ale rovněž čísly či obrázkovými obecně společně srozumitelnými symboly, které jsou zvláště využitelné v písemné komunikaci. Historický exkurz uzavřeme konstatováním, že písemná informace se sice v historii proměňovala, avšak původní druhy nezanikali, ale existují souběžně s novými druhy informací (písmo je doplňováno obrázkovými symboly a naopak.

V další části se zaměříme na funkci krizové písemné informace. Písemná informace jako součást sdělení může mít funkci:

- oznamovací (sdělení),
- rozlišovací (klasifikační),
- vztahovou (vymezovací) a konečně

- kauzální (určovací).

Ve všech případech funkčního využití krizové informace přitom platí – což se v dílně uvede konkrétními příklady na základě dotazování, že jejím účelem je aktivita osoby (osob), na které je informace cílená. Rozdíl je pouze v míře aktivity. Ovlivnění by tam mělo mít za cíl aktivitu a zásadně ne manipulaci.

V zásadě přitom rovněž platí, že uvedené funkce krizové informace nelze navzájem od sebe oddělit, ale v každé jedné funkci informačního sdělení se nacházejí rovněž všechny její další funkce. Písemná informace má zásadně multifunkční povahu. Právě tato skutečnost umožňuje pracovat s informací nejen přímo – v rámci sdělení, ale rovněž „podprahově“ – když vlastní informace získává odlišný význam než k tomu, k němuž se váže. Konkrétní povaha (určení) informačního sdělení, je pak vlastní funkcí sdělení – jeho cílem. Multifunkční povaha informačního sdělení stojí za skutečností, že v každé funkci písemného sdělení je základním cílem vždy ovlivnění konání a přemýšlení osoby – objektu sdělení, ze strany subjektu písemné informace (jeho zdroje).

Samostatná část dílny se pak bude věnovat nastavení „mixu“ krizových informací v takto vymezeném souběhu informačních sdělení, a to za účelem předcházení a řešení krizových situací. Výhodiskem bude rozdílný důraz na jednotlivé části informací, což tvoří podstatu ovlivňování a aktivity osoby, na níž je informace zacílená. Vzájemně budou přitom v menších týmech rozebrány jednotlivé funkce informací v různých složeních a důzrech na vybrané funkce – a to jednak v případě a) předcházení krizové situace, tak v případě b) řešení vzniklé krizové situace. V rámci toho bodu jednotlivé skupiny řešit navzájem všechny praktické úkoly spojené s krizovou situací založenou na mediální komunikaci.

Samostatnou pozornost bude dílna věnovat formě písemného sdělení, která je rovněž určující při práci s informacemi a určení jejich funkce. Forma písemné informace přitom bude objasněna na příkladech jak v její lineární podobě, jako „podoba sdělení“, tak v multidimenzionálním dopadu – jako hybridní hrozba. Zvláštní pozornost bude věnována struktuře sdělení, které mají schopnost vyvolat krizové situace, tedy souborům informací. Množství informací je totiž velmi často účelové, aby došlo u objektu informačního působení k uměle vyvolanému „zahlcení“ informacemi, znesnadnění jeho orientace a pak přesměrování jeho pozornosti mimo skutečný obsah informačního sdělení. Dochází tak k manipulaci informacemi.

Představení metod obrany proti různým způsobům manipulace s písemnými informacemi, což je podstatou identifikace informace jako nástroje k řešení krizové situace, bude dalším okruhem praktických ukázek – tentokrát formou testu. Test bude uveden stručným výkladem základů neformální logiky, jako metody neetického využívání informací k ovlivnění objektu informačního působení za účelem vyvolání krize či jednání, které krizi vyvolá či rozšíří. Zvlášť budou rozebrány otázky související s emocemi, argumentací, využitím jazykových prostředků, usuzování a definování či vymezení předmětu informace.

Po uvedené první polovině dílny se druhá polovina dílny (90 minut) zaměří na praktické otázky práce s informacemi. Cílem bude soubor následujících okruhů k praktickému řešení:

- struktura informačních zdrojů,
- vyhledávání informačních zdrojů,
- vyhledávání informací v informačních zdrojích,
- výběr a zpracování nalezených informací,
- etika práce s informacemi,
- citace informací.

Uvedené okruhy budou předmětem strukturované diskuse v rámci skupin, do kterých budou studenti rozdělení. Prakticky budou jednotlivé skupiny samostatně řešit zadané příklady, které budou vybrané jako typické pro založení krizové situace s cílem mediální manipulace recipienta. Po vyřešení úkolů v rámci skupiny pak každá skupina přejde k řešení příkladů jiných skupin. Takto se mezi sebou navzájem vystřídají všechny skupiny a předloží ke konečnému posouzení svoje návrhy řešení. Konečné rozhodnutí o nejlepším řešení bude výsledkem bodového hodnocení jednotlivých skupin (týmů) navzájem.

Úkoly k řešení budou stanovené s přihlédnutím k vědomostní úrovni studentů a také k jejich studijnímu zaměření. Prakticky to bude znamenat, že okruh zaměřený na strukturu informačních zdrojů se zaměří na informační zdroje, které budou využitelné v jejich studiu i odborné písemné činnosti, zvláště závěrečných písemných prací.

Závěrečnou část dílny bude tvořit řízená diskuse o trestněprávní úpravě typické pro vznik krizové situace a možnosti obrany před ní. Konkrétně bude předmětem diskuse § 357 trestního zákoníku, který stanoví skutkovou podstatu „šíření poplašné zprávy“, který se v rámci mediálních sdělení někdy chápe jako hoax. Předmětem diskuse bude uvedené ustanovení v rámci závažnosti skutkové podstaty trestného činu dle jeho závažnosti ve čtyřech stupních:

(1) Kdo úmyslně způsobí nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu, která je nepravdivá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo zprávu uvedenou v odstavci 1 nebo jinou nepravdivou zprávu, která je způsobilá vyvolat opatření vedoucí k nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa anebo bezdůvodnou záchrannou práci integrovaného záchranného systému sdělí soudu, orgánu Policie České republiky, orgánu státní správy, územní samosprávy, nebo jinému orgánu veřejné moci, právnické osobě, fyzické osobě, která je podnikatelem, anebo hromadnému informačnímu prostředku, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 opětovně, b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, d) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, nebo, e) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

Cílem řízené diskuse bude pojmenovat typické skutkové podstaty (mediální sdělení) dle jednotlivých stupňů trestněprávní odpovědnosti a možná obrana proti nim. Součástí bude efektivnost původců takovýchto zpráv dle jednotlivých druhů médií, resp., jejich kombinací.

Vyústěním dílny bude vzájemná diskuse formou otázek a odpovědí na téma vyhledávání a třídění informačních zdrojů z pohledu předmětu studia studentů, jakož i k identifikaci a třídění základních společenských otázek, které před nimi kladou média, a které vyvolávají pocity krizové situace, kterou by měli řešit či zaujmout k ní svůj postoj. Diskuse bude vedena s cílem, aby vyhledávání informací v informačních zdrojích bylo založeno na třídění informací podle jejich „uložení“ ve zdrojích a současně jejich funkce pro pochopení zdrojů i jejich účelu. Oblast etiky práce s informacemi se dotkne jak normativních textů, které zavazují k etickému užívání informací, tak k jejich vlastnímu využívání v praxi. A konečně – okruh odkazování na informace se zaměří na citování informací v odborné literatuře,

včetně vlastích citačních postupů. V této souvislosti se přednáška zaměří rovněž na citační standardy a jejich závaznost.

3.3 Metodický blok č. 3 (Rozvoj schopnosti odhalovat mediální manipulaci a bránit se jí – na příkladu právních informací II)

(2hod. 2x45 – dílna)

Návaznost na kapitolu 2. 3

Klasické metody: frontální výuka, vyprávění, monologická metoda, zápisy do sešitu.

Metody aktivizující, diskusní: řízený rozhovor a dialog, heuristické metody.

Komplexní metody: samostatná a skupinová práce žáků, kritické myšlení.

Pomůcky: tabule, křída, whiteboard, fixy, dataprojektor, PC, sešity, psací potřeby.

Cíle výuky: pochopit podstatu pojmů: informace, druhy dat, báze dat, databázové soubory.

Anotace: Druhá část dílny je zaměřená na kritické přemýšlení o právních textech. Záměrem přitom bude přiblížit zejména normativní právní jako předmět kritického posouzení neprávnikem, a to na pozadí legislativního procesu. Posluchači se nejdříve seznámí z konkrétními výstupy právních textů v rámci jednotlivých fází tvorby práva. Následně budou vtaženi do samostatného přemýšlení o jejich využití pro odbornou práci, jakož pochopení společenských a politických procesů.

Cílem přednášky je seznámení posluchačů s mediální manipulací jako nástrojem k ovládnutí myšlení a následného konání recipientů a způsoby, jak ji odhalovat a bránit se manipulaci ze strany médií. Primárně se přitom přednáška zaměří na manipulaci prostřednictvím zpravodajských informací.

V první části přednášky se posluchači seznámí se strukturou médií, jako zdrojů manipulace, a to na základě:

- formy sdělování (obrazem, zvukem, tiskem, internetovými zdroji),
- prostředku sdělování (zpráva, reportáž, článek, sdělení),
- časem sdělování (aktuální, retrospektivní, bez časové specifikace),
- vlastnické struktury (osoby soukromého práva, osoby veřejného práva, fyzické osoby – soukromé, právnické osoby – sdružení fyzických a právnických osob).

V úvodu přednášky bude proveden výklad základních pojmů, s nimiž bude přednáška pracovat. Především se pak vymezí výše uvedené pojmy se zvláštním důrazem na místo písemných textů v dnešní době prosazování elektronických komunikací. Zdůrazněno bude, že písemné materiály se v praxi rozlišují právně – v souvislosti s jejich formou, resp. Nosičem – a to na:

- a) listinné (tj. klasické – papírové), a
- b) elektronické.

Dále bude zdůrazněná právní povaha vlastnické struktury zdrojů informací (mediálního vlivu), která je z pohledu objemu informací z více 3/4 až 4/5 soukromoprávní, resp. co do zdrojů ideově neurčitá a nejasná (fyzické a právnické osoby).

V návaznosti na předmětnou strukturu bude rozvinuta myšlenka, že v rámci odborné komunikace je poměr písemných materiálů v rámci uvedených forem písemné komunikace různý, přičemž obecně převládá trend nahrazování listinné podoby písemných materiálů podobou elektronickou, resp. jejich souběhu. Tato skutečnost je zvláště výrazná v oblasti právních informací.

Krátké intermezzo: V další části přednášky se posluchačům přiblíží stručná charakteristika evropské, resp. kontinentální právní tradice, která se člení se na oblast práva kodifikovaného (upraveného v normativních obecně závazných právních předpisech) a obyčejového (které zastupují právní zásady a pravidla obecně vymezené ústavou, které následně vykládá soudní autorita). Toto tradiční pojetí právních textů, které převládá zejména v Evropě, zůstává základním zdrojem pro pochopení sdělovaných mediálních informací, přičemž mezi oběma právními tradicemi neexistuje ostrá hranice. Normativní právní systémy jsou doplňovány výklady právních principů dle obyčejového práva

a systémy obyčejového (neboli anglosaského) práva doplňují kodifikované texty ústavní povahy či kodexů civilního práva. Tomu je potřeba přizpůsobit rovněž čtení právních textů a jejich porozumění.

Zvláštní část „intermezza“ bude tvořit strukturovaná charakteristika evropského práva a jeho písemných textů, a rovněž jejich zdrojů a přístupu k nim. Zde bude zdůrazněna nejen část představující samotné normativní texty, ale rovněž jejich vznik a způsoby aplikace čili legislativní proces a systém soudní ochrany. V závěru této části bude zmíněna výuka evropského práva, a to jak na fakultách, tak i mimo vědeckopedagogické instituce.

V návaznosti na uvedené třídění se rámcově vymezí struktura listinných a elektronických zdrojů informačních sdělení, a sice z hlediska a) periodicity, b) účinků a c) původu. Ke každému hledisku bude uveden soubor příkladů.

Další okruh přednášky se zaměří na rámcové členění písemných materiálů (tj. listinných i elektronických) v oblasti mediální informace, které je možné strukturovat z různých pohledů:

- úrovně odbornosti (vědecké, popularizační),
- účelu (naučný, výukové, dokumentární),
- periodicity (jednorázové, seriály),
- druhu informace (jazyková, číselná, grafická, symboly, mapová, obrazová), a konečně
- formy zpracování (knižní publikace, studie, eseje a umělecká tvorba).

V rámci uvedeného členění bude zdůrazněno a náležitě vysvětleno, že je univerzální – týká se každé odbornosti, bez ohledu na její povahu exaktnosti důkazu.

Po uvedeném obecně teoretickém úvodu o povaze a struktuře mediálních sdělení přednáška přistoupí k vybraným praktickým ukázkám (promítnutím a předáním ve fyzické podobě k náhledu), které se budou týkat mediálních sdělení právní povahy a zahrnou rámcovou strukturu zdrojů dle a) vlastnické struktury, a z toho vyplývající formy sdělování a obsahu sdělovaných informací.

Třetí část výkladu bude zaměřená na kritické přemýšlení o právních textech. Záměrem přitom bude přiblížit zejména normativní právní jako předmět kritického posouzení neprávnickem, a to na pozadí legislativního procesu. Posluchači se nejdříve seznámí z konkrétními výstupy právních textů v rámci jednotlivých fází tvorby práva. Následně budou vtaženi do samostatného přemýšlení o jejich využití pro odbornou práci, jakož pochopení společenských a politických procesů.

Závěr přednášky bude – v návaznosti na kritický výklad o mediální prezentaci právních textů – kritické posouzení způsobů mediální manipulace na pozadí informování o právních textech, přičemž bude vyložena rovněž možnost využití právních textů pro odbornou práci. Konkrétně budou posluchači seznámeni s manipulací prostřednictvím vybraných nástrojů:

- neurčité tvrzení,
- klamavé tvrzení (hoax),
- tvrzení bez udání zdroje,
- odkazu na tzv. odbornou autoritu,
- psychologických nástrojů manipulace (personalizace, znevažování osob).

V „posledním slovu“ se posluchači seznámí s přístupem a využitím právních textů v rámci jednotlivých etap tvorby závěrečné studijní práce tak, aby si sami stali imunní vůči případné mediální manipulaci. Posluchači se seznámí s vyhledáváním, používáním a konečně i citacemi a odkazovým materiálem na relevantní právní texty. Pomyslnou tečkou bude představení přehledu základních normativních právních textů, s nimiž by se měli posluchači seznámit nejen v zájmu svého studia, ale i aktivního života a práce.

3.4 Metodický blok č. 4 (Rizika a řešení krizových situací spojených s užíváním médií)

(2hod. 2x45 – přednáška)

Návaznost na kapitolu 2. 4

Klasické metody: frontální výuka, vyprávění, monologická metoda, zápisy do sešitu.

Metody aktivizující, diskusní: řízený rozhovor a dialog, heuristické metody.

Komplexní metody: samostatná a skupinová práce žáků, kritické myšlení.

Pomůcky: tabule, křída, whiteboard, fixy, dataprojektor, PC, sešity, psací potřeby.

Cíle výuky: pochopit podstatu pojmů: informace, druhy dat, báze dat, databázové soubory.

Doporučená literatura:

A. Krejčí: Víra v internet a kritické myšlení, 2013: <http://www.world-trend.cz/2013/07/vira-v-internet>

T. Macoun: Uplatnění metod kritického myšlení při výuce českého jazyka na střední škole, disertační práce, PedF UP Olomouc 2011: Uplatnění metod kritického myšlení při výuce českého jazyka na střední škole. – Mgr. Tomáš MACOUN. Theses.cz – Vysokoškolské kvalifikační práce [online]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/rzv155/>

J. Moon: Critical Thinking (An exploration of theory and practice), New York 2008

Internetové odkazy:

K. Tesařová: Kritické myšlení:

301 Moved Permanently. 301 Moved Permanently [online]. Dostupné z:

http://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Kritick%C3%A9_my%C5%A1len%C3%AD

Doporučujeme tuto webovou stránku: 301 Moved Permanently. 301 Moved Permanently [online]. Dostupné z: <http://www.kritickemysleni.cz>

Anotace: V dalším bloku, který navazuje na konkrétní praktický rozbor mediální manipulace a návazně manipulace právními informacemi bude přednáškou rozšířen obzor studentů o příklady rizik, spojených s manipulací a hrozící možné krizové situace na základě špatného vyhodnocení takových informací. Přednášející se zaměří zejména na oblast politického zneužití takových situací.

Praktická aplikace kritického myšlení jako předcházení krizových situací:

i) indukce a dedukce v uvažování

ii) Statistika a její interpretace

Přednáška 1 (45 min.)

Cvičení zaměřené na praktické aplikace induktivního a deduktivního uvažování. Jelikož jsou metody indukce často vyžadovány například u testů inteligence, mohli by si studenti nějaký takový test vyzkoušet a případně nad ním vést diskusi. Velmi často mají otázky v těchto testech grafickou podobu a vyžadují tudíž i jistou míru abstraktního uvažování.

Dedukce je založená na tom, že od premis přecházíme v jasné jisté logicky podložené závěry. Klasickým příkladem deduktivního uvažování je tzv. sylogismus známý už z dob Aristotela. Vychází z toho, že máme dva předpoklady – hlavní a vedlejší a z nich vytvoříme závěr. Jiné aplikace deduktivního postupu mohou být procvičeny na elementárních matematických nebo geometrických důkazech. Cvičení by mělo být zaměřeno nejen na procvičování rozpoznání a tvorby deduktivních argumentů, ale také na rozlišení induktivních a deduktivních argumentů.

Přednáška 2 (45 min.)

Statistika a její interpretace. Vzhledem k tomu, že velká míra informací v dnešním světě má podobu kvantifikovaných charakteristik hromadných jevů, je nezbytné, aby studenti pochopili základní statistické pojmy a co přesně znamenají. V rámci cvičení by pracovali s jednoduchým statistickým souborem a stanovovali jeho základní charakteristiky (průměr, medián, modus, rozptyl atd.).

3.5 Metodický blok č. 5 (Kritické myšlení a média)

(2hod. 2x45 – přednáška)

Návaznost na kapitolu 2. 5

Klasické metody: frontální výuka, vyprávění, monologická metoda, zápisy do sešitu.

Metody aktivizující, diskusní: řízený rozhovor a dialog, heuristické metody.

Komplexní metody: samostatná a skupinová práce žáků, kritické myšlení.

Pomůcky: tabule, křída, whiteboard, fixy, dataprojektor, PC, sešity, psací potřeby.

Cíle výuky: pochopit podstatu pojmů: informace, druhy dat, báze dat, databázové soubory.

Doporučená literatura:

FARKOVÁ, Marie, 2006. Vybrané kapitoly z psychologie. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského. 328 s. ISBN 80-86723-22-4.

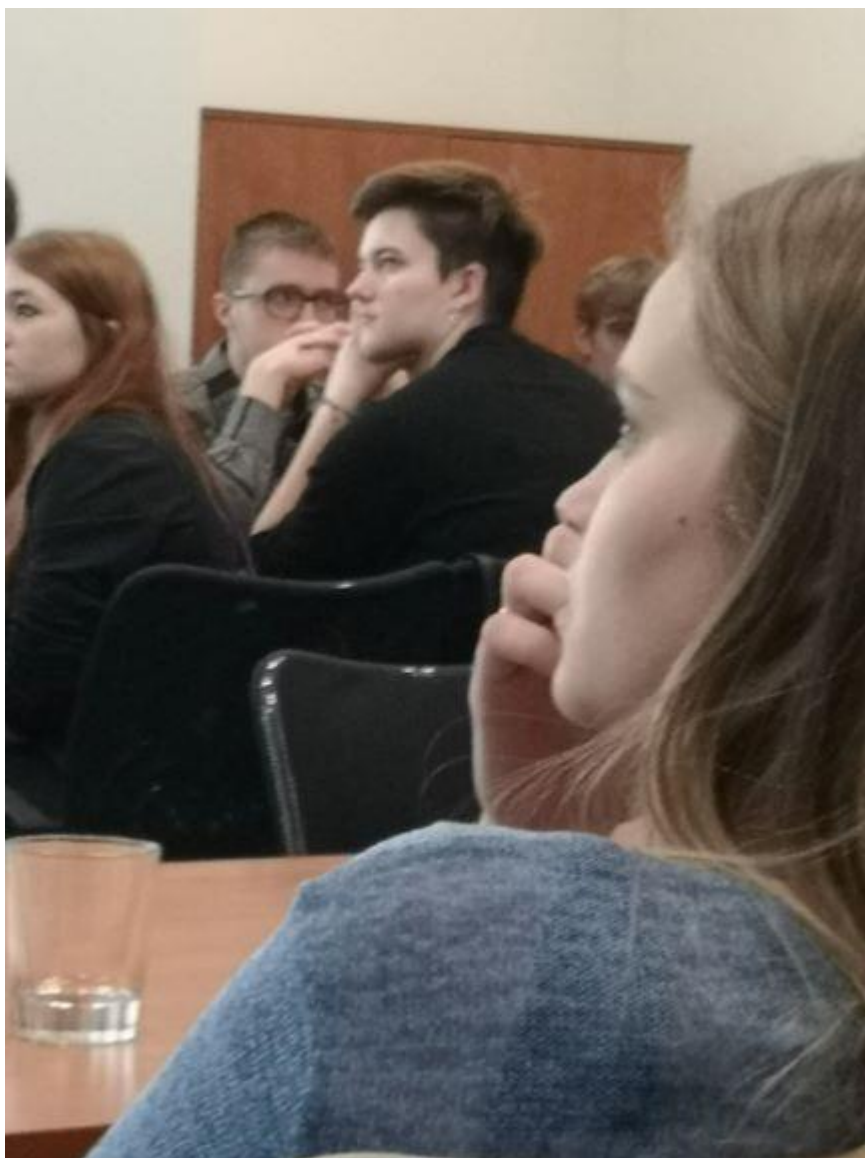
Internetové odkazy:

PAUL, Richard, 2004. The State of Critical Thinking Today. The Critical Thinking Community. [online]. Tomales, California, USA: The Foundation for Critical Thinking [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: The State of Critical Thinking Today. Critical Thinking [online]. Copyright ©2019 Foundation for Critical Thinking. [cit. 03.12.2021]. Dostupné z: <http://www.criticalthinking.org/pages/the-state-of-critical-thinking-today/523>

HARRIS, Robert, 2012. Introduction to Creative Thinking [online]. Dostupné z: 301 Moved Permanently. 301 Moved Permanently [online]. Dostupné z: <http://www.virtualsalt.com/crebook1.htm>

Anotace: Blok zaměřený na kritické myšlení otevře přednáška, jejíž cílem je kritická analýza médií z pohledu jejich obsahové stránky. Přednášející se zaměří na strukturu médií, strukturu obsahu a samotný obsah vybraných médií a následně postupy, jak kriticky posuzovat tyto prvky médií.

Podrobně rozpracovaný obsah:

Hodina 1 (45 min.)

Na úvod si vymezíme, co chápeme pod pojmem myšlení, resp. kritické myšlení. Vymezíme základní myšlenkové operace (analýza, syntéza, srovnávání, abstrakce, kategorizace, generalizace, indukce, dedukce, analogie) a vlastnosti myšlení (hloubka, šířka, přesnost, pružnost, kritičnost a tvořivost) a zaměříme se na kritičnost jako schopnost nestranně a pronikavě posuzovat názory, řešení druhých lidí, odmítat předsudky, slepou víru a autority, zvyk podrobovat i vlastní názory a řešení samostatné kritice. Dotkneme se vztahu mezi kritickým a kreativním myšlením.

Výchozím předpokladem kritického myšlení člověka je mít takzvaného kritického ducha (*critical spirit*), což představuje opravdovou zvědavost, horlivost myslit, zanícenost pro argumentování a dychtivost po

spolehlivých informacích. V návaznosti na to si představíme několik kognitivních schopností, které jsou pro kritického myslitele téměř nezbytné. Jedná se interpretaci, analýzu, vyhodnocení, vytváření závěrů, vysvětlení a samoregulaci. V návaznosti na to rovněž studenty upozorníme na překážky v kritickém myšlení, kterými jsou zejména přípustnost (konfrontace se zkušenostmi, vzpomínky a příběhy, které se odehrály nám nebo našim blízkým), afekt (instinktivní reakce, při které je člověk předem nastaven pozitivně nebo negativně k nějaké věci, člověku nebo myšlence), spojování (druh asociačních uvažovacích reakcí), simulace (podvědomé vytvářené scénáře), podobnost nebo averze k riziku a ztrátě.

V závěru bude představeno, jak je kritické myšlení užíváno v situacích každodenního života a zejména, jak přínosné může být pro studenty v rámci jejich vzdělávání (kritické čtení, kritické psaní, kritická mluva).

Hodina 2 (45 min.)

Na přednášce by měla zaznít základní teorie z oblasti argumentace. Studenti by měli zjistit, co je to argument, jaké typy argumentů existují, jak argument rozpoznat (pochopit kontext, identifikovat závěr, rozpoznat důvody). Vhodné by bylo zmínit základní pravidla argumentace podle Aristotela a představit Toulminův model argumentu, který sleduje následující strukturu:

Data – fakta a důkazy, které podporují argumenty

Tvrzení – výrok, který je argumentován

Zdůvodnění – hypotetické výroky, které slouží jako přemostění mezi daty a tvrzením

Prohlášení – údaje, které omezují sílu argumentu či předkládají podmínky, za jakých by argument mohl být pravdivý

Vyvracení důkazů – argumenty směřující proti tvrzení, popírají platnost tvrzení

Podpora důkazů – argumenty, které tvrzení podporují

Zvláštní kapitolu v argumentaci tvoří chyby v argumentaci tzv. *fallacies* (klamy či logické chyby), kterých se můžeme v argumentaci dopustit, a to i záměrně. Dobré je ale samozřejmě vědět, že tyto chyby existují a snažit se je odhalit a vyvarovat se jim nejen u sebe, ale hlavně při diskusi s ostatními. V základu se tyto chyby dělí na formální a neformální. Další dělení formálních chyb je například na výrokové, pravděpodobnostní, modální či sylogistické. Neformální můžeme dělit na jednostranné výroky, dvojnásobné výroky, vágní, „černo-bílé“ či výroky se slabou analogií atd.

3.6 Metodický blok č. 6 (Kritické myšlení – aplikace I)

(2hod. 2x45 – dílna)

Návaznost na kapitolu 2. 6

Klasické metody: frontální výuka, vyprávění, monologická metoda, zápisy do sešitu.

Metody aktivizující, diskusní: řízený rozhovor a dialog, heuristické metody.

Komplexní metody: samostatná a skupinová práce žáků, kritické myšlení.

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem, YouTube videa (krátký dokumentární film „Sókratés: Člověk proti demokratické většině“ a „Arthur Schopenhauer: Pravé myšlení“), psací potřeby.

Cíle výuky: pochopit podstatu pojmů: informace, druhy dat, báze dat, databázové soubory.

Anotace: Blok dvou dílen zaměřený na kritické myšlení začne částí zaměřenou na jeho vývoj, a to od starověku až po novověk. Pro aktivizaci studentů a jejich zapojení do hodiny bude dílna propojená s diskusí na téma, kde se sami mohou v dnešním světě setkat s potřebou kritického myšlení a co všechno s ní souvisí a jejím vyhodnocením.

Doporučená literatura:

A. Krejčí: Víra v internet a kritické myšlení, 2013: <http://www.world-trend.cz/2013/07/vira-v-internet>

T. Macoun: Uplatnění metod kritického myšlení při výuce českého jazyka na střední škole, disertační práce, PedF UP Olomouc 2011: [online]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/rzv155>

J. Moon: Critical Thinking (An exploration of theory and practice), New York 2008

Internetové odkazy:

K. Tesařová – Kritické myšlení: 301 Moved Permanently. 301 Moved Permanently [online]. Dostupné z: http://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Kritick%C3%A9_my%C5%A1len%C3%AD

Čtením a psaním ke kritickému myšlení: <http://www.kritickemysleni.cz>

Podrobně rozpracovaný obsah:

V úvodu nastíníme žákům vývoj kritického myšlení od starověku. Zaměříme se na chvíli, kdy se ve starověkém Řecku rodí zájem zkoumat svět ve všech jeho oblastech a podobách a kdy se lidé začínají kriticky dívat na mýty, které do té doby „vysvětlovaly“ zákonitosti světa. Představíme vznik filosofie v Řecku, přechod „od mýtu k logu“ a tzv. iónskou fyziologii.

Dále se žáci seznámí se Sókratem a jeho kritikou demokratické společnosti. Sókratés nesouhlasil s názorem, že má převážit názor většiny. Ten totiž nemusí být správný a často není vůbec ničím podepřen. Každé mínění o věcech lidských i božských podroboval kritickému zkoumání a logickými cestami se dobíral pravdy. Jen takto vyvozený závěr je správný. Totéž by měl činit každý člověk, neměl by se spokojit s tradovanými názory a stanovisky a sám by měl vlastním rozumem a logikou dospět ke správnému stanovisku. Na Sókratově příkladu lze tudíž demonstrovat nutnost takového způsobu kritického uvažování a ukázat, kam ovšem takový postoj může při nepochopení většinou vést.

Další větší zastávku ve vývoji kritického myšlení učiníme v osvícenství a v návaznosti na Sókrata rozebereme rovněž Kantovo heslo „Neboj se užívat vlastního rozumu“.

Další část hodiny věnujeme tzv. „vědeckému skepticizmu“ a připomeneme některé metody vědecké práce, které se řídí právě rozumově-kritickým pohledem.

Pro aktivizaci žáků a jejich zapojení do hodiny bude následovat diskuse s otázkou, kde se sami mohou v dnešním světě setkat s potřebou kritického myšlení a co všechno s ní souvisí. Upozorníme na nutnost správného porozumění psanému textu, který je třeba číst kriticky a nikoliv povrchně, a zdůrazníme, že základním východiskem kritického myšlení je právě práce s jazykem, a to jak v mluvené, tak i psané podobě. Je nutné se učit čtením a psaním, jež kritické myšlení prohlubuje. Přičemž čtení se považuje za základní prostředek k získávání informací v průběhu celého života jedince. Nejde však jen

o dovednost číst, jde o to naučit se číst a zároveň u čtení přemýšlet a čerpat vše podnětné a přínosné, tj. vzdělávat se.

Následně probereme podněty z diskuse, mezi nimiž bezpochyby zazní názor, že v současné společnosti, která podporuje téměř úplnou svobodu tisku, potřebují schopnost kritického posuzování čteného již děti, aby si z nabízených možností vůbec dokázaly rozumně vybrat. Rozmach internetu a snadná dostupnost informací klade nároky na schopnost kritického myšlení při jakékoliv výchově.

3.7 Metodický blok č. 7 (Kritické myšlení – aplikace II)

(2hod. 2x45 – dílna)

Návaznost na kapitolu 2. 7

Klasické metody: frontální výuka, vyprávění, monologická metoda, zápisy do sešitu.

Metody aktivizující, diskusní: řízený rozhovor a dialog, heuristické metody.

Komplexní metody: samostatná a skupinová práce žáků, kritické myšlení.

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem, YouTube videa (krátký dokumentární film „Sókratés: Člověk proti demokratické většině“ a „Arthur Schopenhauer: Pravé myšlení“), psací potřeby.

Cíle výuky: pochopit podstatu pojmů: informace, druhy dat, báze dat, databázové soubory.

Doporučená literatura:

A. Krejčí: Víra v internet a kritické myšlení, 2013: <http://www.world-trend.cz/2013/07/vira-v-internet>

T. Macoun: Uplatnění metod kritického myšlení při výuce českého jazyka na střední škole, disertační práce, PedF UP Olomouc 2011: [online]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/rzv155>

J. Moon: Critical Thinking (An exploration of theory and practice), New York 2008

A. Schopenhauer: Eristická dialektika čili Umění dostati v každé debatě za pravdu, Praha 1994

Internetové odkazy:

K. Tesařová – Kritické myšlení: 301 Moved Permanently. 301 Moved Permanently [online]. Dostupné z: http://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Kritick%C3%A9_my%C5%A1len%C3%AD

Čtením a psaním ke kritickému myšlení: Čtením a psaním ke kritickému myšlení: 301 Moved Permanently. 301 Moved Permanently [online]. Dostupné z: <http://www.kritickemysleni.cz> (program RWCT)

Anotace: V druhé dílně se studenti zaměří na uplatňování konkrétních metod kritického myšlení, tj. na praktických postupech se ukážou některé komplexní aktivizační metody, které se (nejen) ve výuce snaží o rozvíjení kritického myšlení např. tím, že zapojují žáky do aktivního přemýšlení a komunikace s učitelem, a především mezi sebou navzájem.

Podrobně rozpracovaný obsah:

Jak bylo uvedeno v anotaci SŠ hodiny, nutnost kritického myšlení se objevuje v různých oblastech lidského činění. Pokud se však týká žáků a studentů, musejí kritického myšlení využívat v největší míře opravdu při setkání s texty sdělovacích prostředků a internetových médií. Dále pak při práci s učebními texty, úvahami apod. Těmto aspektům kritického myšlení se věnuje program „Čtením a psaním ke kritickému myšlení (anglicky RWCT)“ – viz uvedený web.

V dílnách se proto zaměříme na uplatňování konkrétních metod kritického myšlení, tj. ukážeme si některé komplexní aktivizační metody, které se (nejen) ve výuce snaží o rozvíjení kritického myšlení např. tím, že zapojují žáky do aktivního přemýšlení a komunikace s učitelem, a především mezi sebou navzájem. Tyto metody vedou žáky ke schopnosti vytvořit a obhájit si vlastní názor v debatě či diskusi, ke spolupráci s ostatními, k respektování odlišných názorů apod.

Součástí první dílny bude i připomenutí optimálních rétorických postupů a správných zásad vedení dialogu a argumentace.

Metody rozvoje kritického myšlení:

1. oblast: ANO-NE

Tato metoda umožňuje žákům nejprve zjistit jejich znalosti o probíraném učivu, kdy k předloženým výpovědím, buďto pravdivým či lživým, zapíšou do přiložené tabulky o dvou sloupcích svůj názor, zda s danou výpovědí souhlasí, nebo nesouhlasí (ano či ne). Poté mají možnost si pravdivost výpovědi ověřit. Učitel jim rozdá odborný text s pravdivými informacemi, který si žáci přečtou. V něm samozřejmě a přirozeně hledají informace, které by jim potvrdily nebo vyvrátily platnost jejich tvrzení. Po přečtení textu mohou žáci sdílet své odpovědi se svými spolužáky a diskutovat o nich, vysvětlit si, proč odpověděli „ano“ nebo „ne“, jaké jsou jejich pochybnosti a nejistoty vzhledem k sporným tvrzením i po přečtení textu. Učitel může použít i jiné způsoby ověření informací, např. rozhovor s někým, kdo odpovědi k tvrzením zná, praktická činnost, sledování videa, hledání odpovědí na internetu apod. Na závěr je nutné společně s učitelem zkontrolovat a správně formulovat všechna tvrzení, aby si jimi byli všichni žáci jisti a nikdo o jejich pravdivosti nepochyboval.

2. oblast: Brainstorming

Brainstorming je univerzálně použitelnou a všestranně využitelnou komplexní metodou využívající tvořivého a kritického myšlení, mezi jejíž hlavní výhody patří realizace v kolektivu lidí řešících stejný problém, resp. překážku. Brainstorming je také jednou z nejpoužívanějších metod i mimo oblast školství (např. v prostředí managementu).

Pětílístek

Pětílístek je velmi jednoduchá, praktická a časově nenáročná metoda (proto oblíbená mnohými učiteli), která rozvíjí schopnost stručně shrnout téma a zároveň vyjádřit svůj názor výstižnými výrazy. Tato metoda vyžaduje důkladnou úvahu založenou na získaných vědomostech a jejím cílem je naučit žáky analyzovat, srovnávat, vybírat.

Při tvorbě pětílístku se na pět řádků (na tabuli, do sešitu) postupně píšou následující údaje: První řádek tvoří téma pětílístku a vyjadřuje se jedním podstatným jménem. Na druhý řádek se napíší dvě přídavná jména vyjadřující vlastnosti či charakteristické rysy zvoleného tématu. Třetí řádek představují tři slovesa, kterými popisujeme činnost či děj, jež objekt vykonává. Slovesa mohou být vyjádřena infinitivem i slovesem ve tvaru určitém. Na čtvrtý řádek se píšou čtyři slova, a to jakéhokoli slovního druhu, často ve větě. Tato čtyři slova by měla vyjadřovat vztah pisatele k tématu, čímž pisatel zároveň

ukáže vcítění se do tématu. Pátý řádek tvoří jen jedno slovo, které je synonymem slova na prvním řádku.

Pětílístek mohou tvořit žáci i učitel, který do něj může zašifrovat např. téma hodiny tím, že vynechá slovo na prvním řádku a úkolem žáků je na základě zbývajících řádků téma hodiny uhodnout. Žáci mohou ovšem vytvářet i své vlastní pětílístky, vztahující se k jednomu pojmu či k širšímu tematickému celku a mohou si je mezi sebou vyměňovat, případně řešit. Pracují-li žáci ve dvojicích, mohou nejprve individuálně utvořit své pětílístky k jednomu tématu, poté mohou vytvořit nový, společný pětílístek, který bude výsledkem jejich spolupráce a dohody a s nímž budou oba spokojeni.

Žáci si při této metodě zlepšují své schopnosti uchopit téma a vybavit si při tom co nejvíce souvislostí, přičemž se rozvíjí i jejich originalita a tvůrčí přístup. Dále se zdokonalují v pokládání známých informací do souvislostí se stanoveným tématem, ve výběru nejpresnějších pojmenování, jež vystihují podstatu tématu atp. Důležitá je i znalost a pestrost slovních druhů, především na základních školách. Metodu pětílístku je možno použít ve všech třech fázích učení.

3. oblast: Poslední slovo mám já

Tato metoda je zaměřena na vedení diskuse o přečteném textu, resp. úryvku z textu, s nímž žáci aktivně pracují tak, že si jej přečtou a vyberou z něj myšlenku, která je zaujala. Tuto myšlenku si zapíší, případně ji rozpracují, opatří komentářem a zaujmou k ní svá stanoviska. Učitel poté vyzve jednoho žáka, aby přečetl svou myšlenku, avšak zatím bez komentáře. Poté jsou vyzváni i ostatní žáci, aby se k vyslovené myšlence vyjádřili, aby se s ní ztotožnili nebo ji odmítli a odůvodnili svou volbu, obhájili svůj názor. Poslední slovo má žák, který citát vybíral, ten pak vysloví svou závěrečnou myšlenku. Takto lze vyvolat i více dětí. Při práci s touto metodou je nutné dbát na to, aby se diskuse nevzdálila od tématu a aby nezaznívaly nepatřičné poznámky směrem k jednotlivým žákům. Metodu lze aplikovat ve všech fázích učení.

3.8 Metodický blok č. 8 (E-stát: informace jako nástroj moci)

(2hod. 2x45 – dílna)

Návaznost na kapitolu 2. 8

Klasické metody: frontální výuka, vyprávění, monologická metoda, zápisy do sešitu.

Metody aktivizující, diskusní: řízený rozhovor a dialog, heuristické metody.

Komplexní metody: samostatná a skupinová práce žáků, kritické myšlení.

Pomůcky: Učebna s dataprojektorem, YouTube videa (krátký dokumentární film „Sókratés: Člověk proti demokratické většině“ a „Arthur Schopenhauer: Pravé myšlení“), psací potřeby.

Cíle výuky: pochopit podstatu pojmů: informace, druhy dat, báze dat, databázové soubory.

Doporučená literatura:

DIGITÁLNÍ ČESKO. Informační koncepce České republiky. Navazující dokument č. 2: Slovník pojmů eGovernmentu

[online]. Dostupné z: http://file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/OHA-Navazujici_dokument_c_2_-_Slovník_pojmu_eGovernmentu_v1-1.pdf

Anotace: Po úvodním přestavení projektu e-governmentu a postupů elektronizace státu na úrovni názorného představení elektronických procesů jednotlivých agent správních úřadů se v druhé části představí nové podoby elektronického legislativního procesu v podobě elektronického vydání Sbírký zákonů a Sbírký mezinárodních smluv.

Podrobně rozpracovaný obsah

Hodina 1 (45 min.)

Na úvod je potřeba seznámit studenty s pojmoslovím, a také se vzájemnou provázaností používaných pojmů. Nejpraktičtější je začít od pojmu „eGovernment“, a položit si otázku, co tím máme na mysli. Obecně lze říct, že eGovernment-em se myslí správa věcí veřejných s využitím elektronických nástrojů, a to s cílem zvýšení dostupnosti, efektivnosti, rychlosti a také nižších nákladů na výkon veřejné správy. Historicky se myšlenka eGovernmentu začala objevovat v období 2007–2013. Jako první pak byla zákonem upravena a prakticky zavedena síť kontaktních míst veřejné správy, tzv. Czech POINT, která jsou dnes téměř v každé obci ČR. Podstatou služby je služba občanům, která umožní získat na jednom místě (Czech POINT-u) dokumenty potřebné ke komunikaci s veřejnou správou. Občané tam nemusí navštěvovat všechny úřady, ale stačí Czech POINT. Dále by se měli studenti seznámit se systémem datových schránek, které umožňují vést bezpečnou (elektronickou) komunikaci občanů, ale také

právnických osob se státem, čímž se do značné míry nahradila klasické poštovní doručování. V pořadí třetí nástroj eGovernmentu byl vytvořen systém základních registrů veřejné správy, které uschovávají aktuálně platné údaje, potřebné pro občany i veřejnou správu (zejm. registr osob, registr adres, obchodní rejstřík apod). Na konci se studenti seznámí se zatímním vrcholem elektronické komunikace, kterým je celoevropsky uznávané elektronická identita, která by měla umožnit úplné elektronické podání u vysokého procenta agend, a to za použití osobních identifikátorů.

Po tomto rámcovém objasnění základních pojmů by mohla následovat anketa, kde by studenti odpověděli na praktické otázky, např.:

- Využil jste už služeb eGovernmentu?
- Co jste hledal na internetu ze služeb eGovernmentu?
- Vnímáte nějaké rizika ze svěření osobní identity v rámci elektronické komunikace?
- Byl jste spokojen se službami státu?

Závěrem by přednášející poukázal na „slabá místa“ elektronizace veřejné správy. Na jedné straně sice umožní vyřizovat s úřadem svoje záležitosti online – tj. kdykoliv a odkudkoliv, avšak pouze za podmínky, že tam je kvalitní internetové připojení. To se sice zlepšuje, na straně druhé nadále zůstávají místa, kde může docházet k výpadkům sítě či slabšímu spojení. Rovněž postupné zavádění elektronických formulářů je výhodou při jejich vyplňování, avšak jejich změny předpokládají neustálou aktualizaci softwarového a také hardwarového vybavení. Znamená to rostoucí náklady na provoz veřejné správy a konečně i osob, pokud chtějí elektronicky komunikovat s veřejnou správou. A konečně – zatím nejvyšším stupněm elektronické komunikace je svěření osobních údajů na síť (včetně např. zdravotního stavu přes elektronickou zdravotní dokumentaci apod.), což zvyšuje nejen finanční náklady na ochranu sítí (včetně osobních), ale také trvalé riziko zcizení osobních údajů a následně napadení osoby přes síť (krádež identity apod.).

Hodina 2 (45 min.)

Další hodina bude věnována elektronizaci legislativního prostoru, speciálně pak legislativního procesu vydávání právních předpisů. Pro tyto procesy se vžil pojem eLegislativa a eSbírka.

Studenti se především seznámí s cílem celé elektronizace, kterým je zvýšení dostupnosti, přehlednosti a srozumitelnosti platného práva, jakož i zvýšení kvality, efektivity a transparentnosti jeho tvorby. Na projektu se pracovalo již od vstupu ČR do EU (což s tím ale nesouviselo) a to zejména na úrovni spolupráce Ministerstvo vnitra, Úřadu vlády ČR, Kanceláře Poslanecké sněmovny a Kanceláře Senátu Parlamentu ČR, společně s kraji a dalšími správními úřady.

Dále se studentům vysvětlí základní pojmy:

eSbírka – která tvoří portál pro vyhledávání právně závazných elektronických znění právních předpisů (vyhledávaných ve Sbírce zákonů), a dále mezinárodních smluv (vyhledávaných ve Sbírce mezinárodních smluv), včetně právně závazných úplných znění, a na databázi informací o právních aktech. Vedle závazné podoby bude právní předpis v elektronické podobě zpřístupněn i v dalších formátech umožňujících následné využití dat v komerčních i neziskových projektech. Systém bude propojen se systémy Evropské unie EUR-Lex a N-Lex.

eLegislativa – je elektronický nástroj pro tvorbu a projednání právních předpisů. Novely právních předpisů by měly doprovázet jejich právně závazná úplná znění (což usnadní orientaci v právu a přinese vyšší přehlednost tvorby, zejména projednání právního předpisu a transparentnosti legislativního procesu.

Podle aktuálního právního stavu je termín dokončení obou projektů, stanovený zákonem, plánován k 31. prosinci 2020. Právní úprava by měla nabýt účinnosti dnem 1. 1. 2022 (uvažuje se ale o posunutí účinnosti).

Na konci se pak studenti seznámí s největší evropskou databází právních předpisů, a sice se sítí EUR-Lex, který je branou k největšímu oficiálnímu zdroji o právu EU a je k dispozici ve všech 24 úředních jazycích EU (včetně češtiny). Celkem poskytuje přístup k přibližně 1 000 000 právních dokumentů. Hlavní kategorie těchto dokumentů jsou:

- Smlouvy
- Právní akty orgánů EU
- Přípravné dokumenty související k právním předpisům EU
- Judikatura EU
- Mezinárodní dohody
- Dokumenty ESVO

EUR-Lex rovněž zveřejňuje autentická znění verze Úředního věstníku EU (evropská „Sbírka zákonů“), jakož i rozhodnutí Soudního dvora EU. Každý dokument v EUR-Lex je obohacen podrobnými informacemi, jako jsou vztahy s dalšími právními dokumenty a daty použitelnost. Rovněž obsahuje legislativní postupy při tvorbě každého konkrétního právního předpisu.

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

1) Odkaz na všechny tři pracovní listy je společný:

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.2_Pracovni_listy.pdf

Pracovní list č. 1b Bezpečná komunikace informační bezpečnost lze použít pro tematický blok č. 4 (viz část 2.4).

Zvolená témata 5–7, která byla vybrána pro pracovní listy č. 1b a č. 1c, mohou další realizátoři použít, ale mohou vybrat i jiná témata. Taková, která by vycházela ze zájmů a orientace žáků a byla by přizpůsobena jejich specializaci, resp. oboru středního odborného vzdělávání, tj. zaměření střední školy, kterou žáci navštěvují.

2) Pracovní list č. 1c Nová média a sociální sítě lze použít zejména pro tematický blok č. 1; Sociální média a rizika jejich jejich využívání (viz část 2.1) a tematický blok č. 4 - Rizika a řešení krizových situací spojených s užíváním médií (viz část 2.4).

3) Odkaz na Pracovní sešit

Pracovní sešit je zpracován tak, že ho lze použít jak pro výuku, tak jako metodický podklad pro další výklad k jiné problematice. Proto ho lze zařadit jako učebnici, stejně tak i jako metodický materiál. Záleží na přednášejícím i studentech, jak texty využijí.

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.4_Pracovni_sesit.pdf

Všechny učební materiály, které jsou dostupné pod výše uvedenými odkazy, mohou být využívány nejenom dalšími příjemci programu v rámci jeho další realizace po ověření, ale rovněž jako doplňující učební texty ve společenskovedních předmětech na gymnáziích a středních odborných školách.

4) Odkaz na Manuál

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.5_Manual.pdf

5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů

1) Odkaz na Metodiku (učebnici) pro učitele:

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.3_Metodika.pdf

Metodiku lze používat ve všech výukových hodinách, v rámci všech tematických bloků.

Zpracovaná Metodika pro učitele je kompletním metodickým materiálem pro práci v rámci všech tematických bloků a pro všechny metodické bloky. Obsahuje metodické pokyny a doporučení pro pedagogické pracovníky a další příjemce programu. V Metodice jsou uvedené rovněž praktické rady pro příjemce programu vycházející ze zkušeností z ověřování programu.

2) Odkaz na Pracovní sešit:

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.4_Pracovni_sesit.pdf

Kromě toho lze doporučit ještě další literaturu a zdroje informací, zvláště z oblasti tvorby práva, které je využitelná ve všech blocích. Z významnějších uvádíme:

Doporučená literatura:

Knapp, V. Teorie práva. Praha, 1995.

Gerloch, A. Teorie práva, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009.

Holländer, P. Filosofie práva. Plzeň 2006.

Šín, Z. Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika, C.H.Beck, 2009.

Internetové odkazy:

Tvorba práva – Výkladový slovník:

Tvorba práva - Výkladový slovník - Portál ODOK. Úvodní stránka - Portál ODOK [online]. Copyright © 2021 [cit. 03.12.2021].

Dostupné z: <https://help.odok.cz/vykladovy-slovník/-/wiki/V%C3%BDkladov%C3%BD%20slovn%C3%ADk/Tvorba+pr%C3%A1va>

Portál veřejné správy: [online]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz>

Sbírka zákonů: Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv – Ministerstvo vnitra České republiky. Chyba: Požadovaná stránka není dostupná [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 03.12.2021]. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>

Internetové odkazy na stránky správních úřadů, institucí a vybraných médií (mj. www.vlada.cz; www.justice.cz, www.psp.cz, www.senat.cz)

Internetové odkazy odkazují na stránky, které nejsou dílem autorů. K využití jejich obsahu a jeho dalšímu šíření je nutné přistupovat jako k speciálnímu dílu a jeho ochraně, zvláště pak je nutné citovat zdroj. (vyhlášený právní předpis lze citovat volně ale přesně – není chráněn autorským právem).

Programy obdobného zaměření:

Programy obdobného zaměření – tj. spojení mediální informace a tvorby práva – nejsou v praxi široce realizovány (samostatně – jako výuka tvorby práva a/nebo výuka mediální komunikace – jsou častější). Nejvíce se programu přibližuje výuka na vysokých školách, mj. na Právnické fakultě UK (viz níže).

Etické hodnoty a perspektivy – svoboda projevu

- Didaktický pracovní list slouží k lepší orientaci žáků v problematice předmětu etiky a estetiky. Pomáhá žákům procvičit si základní problematiku spojenou s daným tématem, při níž probíhá fixace terminologie, uvědomování si souvislostí a rozvíjení kritického myšlení. Lze rozdat jako pracovní list nebo hravým způsobem promítnout na interaktivní tabuli či zadat jako domácí úkol.
- odkaz: <https://dum.rvp.cz/materialy/eticke-hodnoty-a-perspektivy-svoboda-projevu.html>

Etické hodnoty a perspektivy – demokracie a média

- Didaktický pracovní list slouží k lepší orientaci studentů v problematice předmětu etiky a estetiky. Pomáhá žákům procvičit si základní problematiku spojenou s daným tématem, při níž probíhá fixace terminologie, uvědomování si souvislostí a rozvíjení kritického myšlení. Lze rozdat jako pracovní list nebo hravým způsobem promítnout na interaktivní tabuli či zadat jako domácí úkol.
- odkaz: <https://dum.rvp.cz/materialy/eticke-hodnoty-a-perspektivy-demokracie-a-media.html>

Níže uvedené vzdělávací materiály jsou k dispozici v databázi OPVK.

Název vzdělávacího materiálu:

Sociální sítě

- Celý modul se skládá ze dvou základních částí, kde první část se zaměřovala na základní terminologii v oblasti sociálních sítí, rozšíření a vývoj sociálních sítí ve světě a shrnovala základní rozdělení sociálních sítí na několik druhů. Druhá část modulu, která je spíše teoretická, radí, jaká jsou pravidla chování na sociálních sítích a na co je dobré se zaměřit, či na co si dávat pozor.
- odkaz: <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/45167>

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi (výtah z ověření programu)

Závěrečná zpráva o ověření programu je na odkazu: http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.7_Zprava.pdf

7 Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu

Didaktický posudek

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.8_Didakticky_posudek.pdf

Odborný posudek

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/01/2.9_Odborny_posudek.pdf

8 Příloha č. 5 - Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu

Mirka Maťátková

Od: Lenka Perglová <lenka.perglova@nuv.cz>
Odesláno: středa 16. října 2019 15:39
Komu: Mirka Maťátková
Kopie: Topičová Pavla
Předmět: Projekt IRDS – zveřejnění výstupů na RVP.CZ

Vážená paní Maťátková,

na základě e-mailu, který jste zaslala kolegyni Pavle Topičové ohledně uveřejnění výstupů z výzvy OP VVV, Vám zasilám několik základních informací k procesu publikace.

Co se týče umísťování materiálů v prostředí Metodického portálu RVP.CZ, máme pro tento účel několik modulů. Pro zvolení optimálního prostředí bychom potřebovali vědět následující informace:

- O kolik materiálů se cca jedná? Píšete, že se jedná o 10 vzdělávacích programů, z čeho bude jeden program složen?
- O jaké konkrétní formáty se bude jednat? Pracovní listy (DOCX, PPTX, PDF), video záznamy, obrázky, audia?
- Zveřejnění příspěvků budete chtít realizovat po vlnách nebo jednorázově? Do kdy by měly být zveřejněné?
- Buďte u materiálů garantována obsahová správnost?
- Máte již nějaké úložiště materiálů, např. webové stránky?

Pokud chcete materiály uveřejnit na Metodický portál RVP.CZ a nemáte vlastní úložiště:

Na Metodickém portálu RVP.CZ zveřejňujeme příspěvky nejčastěji v modulu [DUM](#), [Články](#) a [Digifolio](#).

Modul DUM shromažďuje nejčastěji strukturované pracovní listy a prezentace k okamžitému využití ve výuce. Modul Články nabízí metodicko-didaktické příspěvky spíše textového charakteru. Příspěvky v těchto modulech prochází recenzním řízením a jazykovou korekturou, výjimku tvoří materiály, jejichž správnost je garantována projekty. Do recenzního řízení patří i kontrola dodržování autorského zákona zejména u obrazového materiálu. U obrázků musí být jasně uveden zdroj, případně doložen souhlas s využitím obrázků, případně pak licenci.

Pokud nejsou materiály garantovány, případně budete mít k dispozici velké množství materiálů různých formátů, můžete využít modul Digifolio. Zde se vytváří tzv. pohledy (webové stránky), do kterých je možné nahrát soubory, text, obrázky, přehrávače videí (videa by měla být uložena například na YouTube).

Pokud budete mít i jiné úložiště materiálů:

V tomto případě je možné využít náš nový modul [EMA](#), který je katalogem digitálních vzdělávacích zdrojů, do kterého lze nahrát metadata materiálů s odkazem na Váš web, kde budou materiály uloženy.

Prosím tedy o zodpovězení výše uvedených dotazů, následně vybereme vhodný postup.

Přeji hezký den.

Lenka Perglová

Mgr. Lenka Perglová
odborný pracovník referátu pro správu a rozvoj Metodického
portálu RVP.CZ
+420 274 022 410
lenka.perglova@nuv.cz
www.rvp.cz

9 Nepovinné přílohy

Irelevantní

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY